

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ, ҐРУНТОЗНАВСТВА
ТА ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

ТРИГУБ В.І., ЯВОРСЬКА В.В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
для студентів геолого-географічного факультету
спеціальності 242 "Туризм і рекреація"
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»

ОДЕСА
ОНУ
2023

УДК 340:338.486.1 (072)

П 685

Укладачі:

Тригуб В.І. кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Яворська В.В. доктор географічних наук, професор, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Рецензенти:

Гавриш Н.С. д.ю.н., професор кафедри професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права (Національний університет «Одеська юридична академія»)

Шашеро А.М. к.г.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою
геолого-географічного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
Протокол № 10 від 27 червня 2023 року*

П685

Правове регулювання туристичної діяльності: навчальна програма та методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів геолого-географічного факультету спеціальності 242 «Туризм і рекреація» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» /Тригуб В.І., Яворська В.В. Одеса : Одес. нац. ун-т імені І.І. Мечникова, 2023. 62 с.

Методичні рекомендації містять всю необхідну інформацію з курсу «Правове регулювання туристичної діяльності» для студентів спеціальності 242 "Туризм і рекреація" освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на геолого-географічному факультеті ОНУ імені І. І. Мечникова. Студенти мають змогу ознайомитись із тематикою лекційних та семінарських занять, питаннями для самоконтролю, завданнями для самостійної роботи, списком рекомендованих джерел для вивчення дисципліни.

УДК 340:338.486.1 (072)

© Тригуб В.І., Яворська В.В. 2023
© Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план та програма навчальної дисципліни	8
2. Зміст програми навчальної дисципліни	10
3. Методичні рекомендації та завдання для підготовки до семінарських та практичних занять	13
4. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи студентів	18
5. Рекомендована тематика для написання самостійних творчих робіт та підготовки презентацій	28
6. Орієнтований перелік тестових завдань поточного контролю знань студентів	29
7. Орієнтований перелік питань з навчальної дисципліни, що виносяться на підсумковий контроль	33
8. Рекомендована література до навчального курсу	35
Додаток А. Перелік нормативно-правових актів, які регламентують туристичну діяльність в Україні та їх сфера дії	38
Додаток Б. Закон України «Про туризм»	41

ВСТУП

З середини 90-х рр. ХХ ст. туризм перетворився на важливе соціокультурне та політичне явище, яке суттєво впливає на сучасний світовий устрій, розвиток інтеграційних процесів і міждержавних відносин. Туристична діяльність є однією з перспективних напрямів структурної перебудови економіки багатьох країн та позначається на таких її секторах, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку тощо. Розвиток туризму сприяє покращенню якості життя населення, створенню додаткових робочих місць, формуванню валютних резервів держави, а також підвищенню її авторитету на міжнародній арені.

Поступове зростання рівня культури та освіти населення, збільшення доходів, тривалості відпусток і вільного часу, розвиток інформаційних технологій, сучасних засобів транспорту та зв'язку суттєво впливає на щорічне зростання кількості міжнародних туристичних подорожей, пов'язаних з професійно-діловими, культурно-пізнавальними, лікувально-оздоровчими, релігійними та іншими цілями.

Хоча природні катаклізми, терористичні акти, революційні протести, війни та військові конфлікти, які сталися в різних країнах світу за останні десятиліття і дещо уповільнюють темпи зростання кількісних показників, туризм і надалі розвивається надзвичайно динамічно.

Вітчизняний туризм розвивається з переважною орієнтацією на виїзд як до війни, так і в теперішній час. Збільшення потоків внутрішнього та в'їзного туризму уповільнюється через ряд негативних факторів, до яких належать: нерозробленість нормативно-правової бази, недостатній розвиток туристичної інфраструктури, економічна та політична нестабільність у країні, обмеженість асортименту пропонованих послуг, відсутність комплексного бачення країни як перспективної туристичної дестинації, недосконалість реклами українських туристичних центрів за кордоном та інші. На теперішній час найбільшою мірою впливають військові події, розв'язані Росією.

Зазначені проблеми неможливо вирішити без втручання держави. Ринкові відносини спонукають органи державної влади у межах своїх повноважень впроваджувати нові методи та стандарти туристичного обслуговування, розвивати мале підприємництво в сфері туризму, підвищувати ефективність використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини, зміцнювати матеріально-технічну базу туризму, розвивати туристичну інфраструктуру, вдосконалювати рекламно-інформаційне забезпечення туризму, впроваджувати ефективну інноваційну діяльність, покращувати кадрове забезпечення у сфері туризму.

Навчальний процес підготовки фахівців для сфери туризму пов'язаний з певними труднощами через відсутність достатньої кількості систематизованих наукових узагальнень, підручників, навчальних посібників з питань правового регулювання туристичної діяльності.

Мета вивчення дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» полягає в тому, щоб сформуванати у студентів теоретичні знання

щодо системи правового регулювання туристичної діяльності в Україні, навички роботи з нормативно-правовими актами, що сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців у сфері туризму, які будуть спроможні використовувати набуті знання у майбутній професійній діяльності.

Завдання курсу – засвоєння студентами основних правових вимог щодо правового регулювання туристичної діяльності, ознайомлення з основними поняттями та категоріями правового регулювання туристичної діяльності, нормативними вимогами до суб'єктів туристичної діяльності, принципами здійснення туристичної діяльності, особливостями процесу ліцензування та страхування туристичної діяльності в Україні, ознайомлення з договірними засадами туристичного обслуговування та партнерської співпраці у галузі туристичної діяльності, гарантіями майнової та особистої безпеки туристів, правового режиму міжнародної туристської діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних *компетентностей*:

а) інтегральна компетентність:

- Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

б) загальні компетентності:

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена компетентності суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК09. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

в) спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК29. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

Програмні результати навчання (ПРН) є:

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів;

ПР10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

ПР11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.

ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

Основними формами вивчення обов'язкового курсу є: лекції, практичні та семінарські заняття, а також самостійна позааудиторна робота.

Для успішного виконання поставлених завдань майбутні спеціалісти повинні знати: законодавчі засади регулювання туристичної діяльності; суб'єкти туристичних правовідносин; організаційно-правові засади туристичної діяльності; договірні відносини у сфері туризму; туристичні формальності та безпека туризму; правове регулювання порядку виїзду з України і в'їзду в Україну з метою туризму; правове забезпечення страхування в туристичній діяльності; особливості правового регулювання окремих видів туризму; правове регулювання оподаткування суб'єктів туристичної діяльності; правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності; юридична відповідальність за порушення у сфері туристичної діяльності; правові аспекти співробітництва України з Європейським Союзом у сфері туризму.

вміти: виявляти проблеми та знаходити їх ефективне вирішення на основі знань системи правового регулювання туристичної діяльності; проводити пошук рішень у розв'язанні юридичних питань, що виникають в практичній роботі при оформленні договору на туристичне обслуговування; ознайомити з правами та обов'язками туристів при здійсненні ними туристичної подорожі; ознайомити туристів з вимогами чинного законодавства України щодо дотримання туристичних формальностей при перетині кордону; оформити страховий поліс, поінформувати туриста про умови страхування, його права та обов'язки у разі настання страхового випадку; організувати та будувати правову роботу підприємства у сфері туризму; розробляти та реалізовувати у практичній діяльності основні договори у сфері туризму. знаходити в системі законодавства необхідний для вирішення конкретної юридичної ситуації нормативно-правовий акт; тлумачити зміст норми права, використовуючи базові поняття правознавства; аналізувати поведінку суб'єкта права на предмет наявності в ній елементів складу правопорушення; аналізувати положення чинного законодавства України, осмислюючи його прогалини та знаходити шляхи вирішення законодавчих упущень на практиці.

Враховуючи вищезазначену інформацію при вивченні навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» розглядається широке коло питань, пов'язаних із правовими аспектами регулювання різноманітного кола питань туристичної галузі.

Навчальна дисципліна «Правове регулювання туристичної діяльності» вивчається на четвертому курсі в першому семестрі, освітній рівень – бакалавр. Курс передбачає 90 годин (3 кредита). З них 36 аудиторних (18 лекцій, 18 практично-семінарських занять) та 54 години самостійної роботи.

Форми викладання навчальної дисципліни: лекції, семінарські (практичні) заняття, самостійна робота за визначеними темами.

Форми поточного контролю знань: поточне опитування, презентація індивідуальних завдань за тематикою навчального курсу, тестові завдання.

Форми підсумкового контролю знань: залік.

Шкала оцінювання:

90 - 100 балів – **відмінно (A)**; отримує студент, якщо він: грамотно, повно, обґрунтовано, з посиланням на діючі нормативно-правові акти, відповів на всі запропоновані питання; показав глибокі і повні знання курсу; вільно володіє матеріалом; вміє аргументовано викладати сутність питань і застосовувати набуті теоретичні правові знання при розв'язанні практичних завдань.

75 – 89 балів – **добре (BC)**; студент засвоїв матеріал курсу; вміє аргументовано викладати сутність питань і застосовувати правові знання для правильної оцінки конкретних ситуацій, але не повно відповів на всі запропоновані питання або допустив несуттєві помилки.

60 – 74 балів – **задовільно (DE)**; отримує студент, якщо він: відповів на більшу половину запропонованих питань або частково відповів на питання, але без посилання на діюче законодавство; допустив суттєві помилки; нездатний правильно застосовувати правові знання для оцінки конкретних ситуацій. Така оцінка виставляється також і у випадку недостатньо чіткої та послідовної відповіді на запитання.

35 – 59 балів – **незадовільно** з можливістю повторного складання (FX); отримує студент, який: не розкрив зміст запропонованих питань або допустив суттєві помилки, пов'язані з недостатнім знанням матеріалу курсу; не володіє нормативним матеріалом, юридичною термінологією; відповідь носить безсистемний характер.

1 – 34 балів – **незадовільно** з обов'язковим повторним курсом (F) – отримує студент, який: не володіє навчальним матеріалом не орієнтується в предметі, не виконав жодної практичної роботи, потребує подальшої роботи над засвоєнням основних положень предмету.

Методичне забезпечення: робоча програма навчальної дисципліни (спецкурсу); підручники і навчальні посібники; нормативно-правові джерела; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації з тем курсу; методичні матеріали до семінарських (практичних) занять; питання і тести для поточного і підсумкового контролю знань; ілюстративні матеріали та ін.

1. Тематичний план та програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» включає два модулі, які охоплюють значне коло теоретично-практичних питань з регулювання туристичної діяльності, а саме:

1. Державна політика та державне регулювання в галузі туризму.
2. Безпека в туризмі.
3. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності.
4. Організація туристичної діяльності.
5. Стандартизація, сертифікація та юридична відповідальність в галузі туризму.
6. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності туристичного підприємства.

Більш детальна характеристика за темами та годинами, які відведені на аудиторне та самостійне вивчення представлена у таблиці.

Назва тем	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб.	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Державна політика та державне регулювання в галузі туризму. Безпека в туризмі. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності					
Тема 1. Джерела правового регулювання туристичної діяльності. Закон України «Про туризм»	12	2	2		8
Тема 2. Підзаконні нормативно-правові акти про туризм. Туристичні формальності та безпека в туризмі	14	2	2		10
Тема 3. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО)	12	2	2		8
Тема 4. Порядок оформлення та виїзду українських громадян за кордон.	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 1	50	8	8		34
Змістовий модуль 2. Організація туристичної діяльності. Стандартизація, сертифікація та юридична відповідальність в галузі туризму. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності туристичного підприємства					
Тема 5. Правові аспекти заснування та функціонування туристичних підприємств в Україні.	8	2	2		4
Тема 6. Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі	8	2	2		4

туризму					
Тема 7. Цивільно-правове регулювання туристичної діяльності	8	2	2		4
Тема 8. Юридична відпо відальність у сфері туризму	8	2	2		4
Тема 9. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності туристичного підприємства	8	2	2		4
Разом за змістовим модулем 2	40	10	10		20
Усього годин	90	18	18		54

2. Зміст програми навчальної дисципліни

Відповідно до змісту навчальної програми пропонується до кожного лекційного заняття розгляд наступних теоретичних питань:

Тема 1. Джерела правового регулювання туристичної діяльності. Закон України «Про туризм»

Конституційні засади правового регулювання туристичної діяльності. Функції правового регулювання туристичної діяльності. Державне регулювання туристської діяльності. Правовий статус державних органів з регулювання туризму в Україні. Класифікація нормативно-правових актів, що регламентують діяльність у сфері туризму. Програми розвитку туризму в Україні. Закон України «Про туризм» як спеціальний нормативно-правовий акт. Еволюція правового регулювання туристичної діяльності в Україні. Структура та сфера дії Закону України «Про туризм».

Тема 2. Туристичні формальності та безпека в туризмі

Значення підзаконних нормативно-правових актів у сфері правового регулювання туристичної діяльності в Україні. Види підзаконних нормативно-правових актів у сфері правового регулювання туристичної діяльності в Україні. Правила перетинання державного кордону громадянами України. Поняття, зміст та особливості туристичних формальностей. Паспортні та візові формальності. Митні та валютні формальності. Безпека туристичних подорожей. Страхування в туризмі. Безпека в галузі туризму. Правила проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України. Вимоги безпеки під час надання туристичних послуг з підвищеним ризиком. Страхування у сфері туристичної діяльності. Договір страхування. Страхові ризики. Франшиза. Страхова сума і страхове відшкодування. Обов'язкові види страхування туристів (медичне та від нещасного випадку). Санітарно-епідеміологічні формальності.

Тема 3. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО)

Сучасна поняттєвий апарат міжнародного туризму. Міжнародно-правове регулювання туристської діяльності. Поняття та ознаки міжнародно-правових актів. Види міжнародно-правових актів. Форми міжнародного співробітництва у сфері туризму. Міжнародні туристичні організації. Основні міжнародно-правові джерела правового регулювання туристичної діяльності. Міжнародно-правові стандарти здійснення туристичної діяльності. Шенгенські угоди. Історія, структура, керівні органи, комітети та напрями діяльності ЮНВТО. Співробітництво України з ЮНВТО.

Тема 4. Порядок оформлення та виїзду українських громадян за кордон

Порядок оформлення документів для виїзду громадян України за кордон.

Обмеження щодо виїзду за кордон громадян України. Порядок організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення. Проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України.

Тема 5. Правові аспекти заснування та функціонування туристичних підприємств в Україні

Підприємницька діяльність у сфері туризму. Види підприємницької діяльності в туризмі. Поняття туристичної діяльності. Організаційні форми та види туризму. Внутрішній та міжнародний туризм. Суб'єкти туристичної діяльності. Державна реєстрація туристичного підприємства.

Тема 6. Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі туризму

Завдання правового регулювання ліцензування туристичної діяльності. Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності. Організаційні вимоги при здійсненні туристичної діяльності. Фінансове забезпечення відповідальності туроператора. Сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності. Правове регулювання кадрового забезпечення діяльності туристичного підприємства. Професійна підготовка фахівців у галузі туризму.

Тема 7. Цивільно-правове регулювання туристичної діяльності

Договірні відносини. Правовий статус туристичних агентів та туристичних операторів. Права та обов'язки суб'єктів туристичної діяльності. Права та обов'язки туристів та екскурсантів. Встановлення категорій об'єктів туристичної інфраструктури. Договір на туристичне обслуговування. Договір на екскурсійне обслуговування. Договір на готельне обслуговування. Положення про туристичний ваучер.

Тема 8. Юридична відповідальність у сфері туризму

Поняття і види юридичної відповідальності. Види відповідальності суб'єктів туристичної діяльності. Нормативно-правове забезпечення відповідальності за порушення законодавства в галузі туризму. Ознаки юридичної відповідальності. Господарсько-правова відповідальність. Цивільно-правова відповідальність. Відповідальність туроператора (турагента) за невиконання умов договору про туристичне обслуговування.

Тема 9. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності туристичного підприємства

Поняття, види, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Система нормативно-правових актів про зовнішньоекономічну діяльність. Зовнішньоекономічний контракт (договір). Зовнішньоекономічна діяльність туристичного підприємства. Документи, що регулюють договірні відносини на міжнародному рівні. Франчайзингові угоди в міжнародній туристичній діяльності. Специфіка укладання договорів з іноземними туристичними

підприємствами.

За потреби (бажання) студентів окремі теми, які не розглядалися на лекційних заняттях за програмою, можуть бути винесенні на розгляд наукового гуртка.

3. Методичні рекомендації та завдання для підготовки до семінарських та практичних занять

Запропоновані теми семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» є досить насиченими та вимагають від студентів ретельної підготовки до кожного заняття, що включає вивчення лекційного матеріалу, опрацювання великого обсягу навчальної та спеціальної (в тому числі нормативно-правової) літератури.

Підготовку до занять з навчальної дисципліни необхідно починати з ознайомлення з лекційним матеріалом, певними розділами підручників та посібників навчальної літератури, а в окремих випадках із заданою спеціальною літературою.

Студентам необхідно завчасно готуватися до кожного семінарського чи практичного заняття і продемонструвати високу ступінь підготовленості з кожної теми. Безумовно, важливою є активна участь студента на семінарсько-практичних заняттях, що полягає у самостійних виступах з поставлених питань, виступах з уточненнями і доповненнями, виступах з власними поглядами з проблемних питань, виступах з короткими репліками з обговорюваних питань тощо.

Пропущені семінарські (практичні) заняття або виявлення недостатньої підготовленості до них, підлягає додатковому опрацюванню та індивідуальному звіту із тієї чи іншої теми перед викладачем, який проводить практично-семінарські заняття. Студенти, які не відпрацювали пропущені заняття або одержали незадовільні оцінки з відповідної теми, не допускаються до складання заліку з навчальної дисципліни.

Перелік тем винесених на семінарські (практичні) заняття з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Законодавчі акти в сфері туризму. Державно-правове регулювання туристичної діяльності.	2
2	Договірні відносини у сфері туризму	2
3	Туристичні формальності та їх правове регулювання	2
4	Порядок оформлення виїзду українських громадян за кордон	2
5	Безпека туристичних подорожей та страхування	2
6	Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі туризму	2
7	Цивільно-правове регулювання туристичної діяльності в Україні.	2
8	Юридична відповідальність за порушення у сфері підприємницької діяльності	2

9	Правовий режим міжнародної туристичної діяльності	2
Всього		18

Назва теми, перелік питань за темою до розгляду на кожному семінарському (практичному) занятті

Змістовий модуль 1. Державна політика та державне регулювання в галузі туризму. Безпека в туризмі. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності.

Тема 1. Законодавчі акти в сфері туризму. Державно-правове регулювання туристичної діяльності.

Питання за темою:

2. Туристична діяльність як об'єкт правового регулювання.
3. Класифікація нормативно-правових актів, що регламентують діяльність у сфері туризму.
4. Міжнародно-правові акти у сфері туризму.
5. Програми розвитку туризму в Україні.
6. Державне регулювання туристської діяльності. Мета та завдання державного регулювання і правового забезпечення туристичної діяльності.
7. Органи загальної та спеціальної компетенції, що здійснюють державне регулювання у сфері туризму.
8. Громадські туристичні організації: правовий статус, правові засади створення та функціонування.

Тема 2. Договірні відносини у сфері туризму

Питання за темою:

1. Поняття договір, види договорів.
2. Поняття, сторони, зміст цивільно-правових договорів.
3. Особливості укладення деяких видів договорів:
  - договір на туристичне обслуговування;
  - договір на екскурсійне обслуговування;
  - договір на готельне обслуговування;
  - договір перевезення пасажирів різними видами транспорту;
  - ваучер як форма письмового договору на туристичне або екскурсійне обслуговування.
4. Порядок укладення агентських договорів між туроператором і турагентом.

Тема 3. Туристичні формальності та їх правове регулювання

Питання за темою:

1. Поняття, зміст та особливості туристських формальностей.
2. Сутність та основні види туристичних формальностей.
  - паспортні формальності, види паспортів;

- візові формальності, види віз;
- санітарні формальності;
- митні й валютні формальності;
- поліцейські формальності.

3. Правові засади дотримання туристичних формальностей.

Тема 4. Порядок оформлення виїзду українських громадян за кордон

Питання за темою:

1. Порядок оформлення документів для виїзду громадян України за кордон.
2. Обмеження щодо виїзду за кордон громадян України.
3. Порядок організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення.
4. Проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України.
5. Повноваження адміністрації навчальних закладів, яка здійснює туристські подорожі.
6. Вимоги, обов'язки і права керівників та учасників туристської подорожі.
7. Правила візду іноземців і осіб без громадянства, їх виїзду з України та транзитного проїзду через Україну.

Тема 5. Безпека туристичних подорожей та страхування

Питання за темою:

1. Поняття безпеки та ризику в туризмі.
2. Поняття страхування та види страхування в туризмі.
3. Найбільш типові страхові випадки, що трапляються з іноземними туристами.
4. Роль, місце і значення у туризмі медичного страхування та страхування від нещасного випадку.
5. Роль, місце і значення у туризмі страхування багажу, страхування від невиїзду та страхування цивільної відповідальності.
6. Основні чинники, від яких залежить сума страхового платежу для туристів, які виїжджають за кордон.
7. Особливо небезпечні для іноземних туристів карантинні захворювання та регіони світу, де існує ризик зараження ними.
8. Основні медико-санітарні правила для уникнення небезпечних інфекцій захворювань у туристичних подорожах.

Змістовий модуль 2. Організація туристичної діяльності. Стандартизація, сертифікація та юридична відповідальність в галузі туризму. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності туристичного підприємства.

Тема 6. Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі туризму

Питання за темою:

1. Державна реєстрація юридичних і фізичних осіб-підприємців. Вимоги до оформлення документів, які подаються державному реєстратору та порядок проведення державної реєстрації. Підстави для відмови у проведенні державної реєстрації.
2. Ліцензування туристичної діяльності. Сутність ліцензування туристичної діяльності та його основні функції.
3. Документи, що подаються в Державне агентство України з туризму та курортів для отримання ліцензії на провадження туроператорської діяльності. Видача ліцензії, переоформлення, анулювання.
4. Основні об'єкти стандартизації в галузі туризму.
5. Сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності.
6. Мета здійснення сертифікації товарів, робіт і послуг в галузі туризму.
7. Зміст національних стандартів:
  - а. ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги».
  - б. ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів».
  - с. ДСТУ 4527:2006 «Засоби розміщення. Терміни та визначення».
8. Обовязкова сертифікація послуг з тимчасового розміщення (проживання).
9. Правила обов'язкової сертифікації послуг харчування.

Тема 7. Цивільно-правове регулювання туристичної діяльності в Україні.

Питання за темою:

1. Договірні відносини туристичного оператора з постачальниками послуг та агентами:
  - оренда готелю;
  - види договорів з авіакомпаніями;
  - види договорів з іншими видами транспорту.
2. Правові аспекти взаємодії туристичного підприємства зі споживачами туристичних послуг.
3. Забезпечення безпеки, захист прав, інтересів та майна туристів.
4. Особливості зовнішньоекономічної діяльності туристичного підприємства.
5. Специфіка укладання договорів з іноземними туристичними підприємствами.

Тема 8. Юридична відповідальність за порушення у сфері підприємницької діяльності

Питання за темою:

1. Поняття, ознаки і види юридичної відповідальності.
2. Підстави притягнення до відповідальності.
3. Кримінальна відповідальність.
4. Господарсько-правова відповідальність.
5. Цивільно-правова відповідальність.
6. Порядок відшкодування шкоди, завданої порушенням законодавства у сфері туристичної діяльності?

Тема 9. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності

Питання за темою:

1. Міжнародне співробітництво у галузі туризму.
2. Загальна характеристика Закону України «Про міжнародні договори України».
3. Загальна характеристика міжнародних нормативно-правових актів:
  - Манільська декларація зі світового туризму;
  - Документ Акапулько;
  - Хартія туризму;
  - Кодекс туриста;
  - Гаазька декларація з туризму;
  - Глобальний етичний кодекс туризму.
4. Правовий статус міжнародних туристичних організацій.
5. Форми міжнародного співробітництва у сфері туризму.
6. Законодавче забезпечення туристичної діяльності за кордоном.
7. Правовий статус міжнародних організацій у галузі туризму.

Критерії оцінювання семінарських занять:

- 5 балів – студент підготував презентацію, розкрив тему повністю, логічно викладає інформацію, робить висновки, володіє матеріалом на 100%;
- 4 бали – студент підготував презентацію, розкрив тему повністю, вільно викладає матеріал, є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків; 3 бали – студент розкрив тему повністю, проте не підготував презентації;
- 2 бали – студент розкрив тему частково, не висвітлені всі пункти, матеріал переказує, допускається помилок;
- 1 бал – студент не розкрив тему, виголошує окремі тези;
- 0 балів – студент не підготував доповіді.

4. Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи студентів

Навчальний процес є двостороннім процесом, де одна сторона може навчати і для цього вживає усі необхідні заходи, користуючись відповідними педагогічними прийомами, методами і засобами, а інша сторона – має бажання навчатися і з цією метою виконує необхідні завдання та встановлені вимоги. Однією з таких необхідних вимог для підготовки фахівців вищої освіти є самостійна робота студентів. До самостійної роботи відноситься: підготовка до лекцій, практичних, семінарських занять; написання рефератів, підготовка презентацій за вибраною темою.

Самостійна робота студентів є важливою формою отримання і закріплення теоретичних і практичних знань, їх упорядкування та систематизації, а також набуття необхідних навичок для майбутньої самостійної діяльності за одержаною спеціальністю.

Перелік тем та кількість годин, які винесені на самостійну роботу та визначені робочою програмою представлені в таблиці.

Перелік тем, винесених на самостійну роботу.

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Загальні поняття туристичної галузі. Законодавчі акти в сфері туризму.	4
2	Цивільно-правові зобов'язання та договори.	4
3	Поняття, зміст та особливості туристичних формальностей.	6
4	Порядок оформлення та виїзду українських громадян за кордон	
5	Безпека в галузі туризму.	4
6	Страхування у сфері туристичної діяльності.	4
7	Договір про туристичне обслуговування.	4
8	Особливості правового регулювання окремих видів туризму	
9	Кваліфікаційні вимоги щодо туристичних послуг.	4
10	Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі туризму. Державне регулювання підприємництва.	4
11	Ліцензування туристичної діяльності. Сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності.	4
12	Правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності.	4
13	Юридична відповідальність у сфері туризму.	4
14	Правовий режим міжнародної туристичної діяльності. Міжнародне співробітництво в галузі туризму.	4
15	Правові аспекти співробітництва України з Європейським Союзом у сфері туризму	4
Разом		54

Тема 1. Загальні поняття туристичної галузі. Законодавчі акти в сфері туризму.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: правовий статус державних органів з регулювання туризму в Україні; класифікацію нормативно-правових актів, що регламентують діяльність у сфері туризму; Сутність та сфера дії закону України «Про туризм» як спеціального нормативно-правового акту. Програми розвитку туризму в Україні.

Питання для самоконтролю знань:

1. В чому полягають особливості визначення понять «туризм» та «турист» у сучасній науковій літературі?
2. Назвіть основні критерії виокремлення туризму з-поміж інших видів подорожей.
3. Визначте поняття «туристичний продукт» та назвіть його складові елементи.
4. Визначте поняття «індустрія туризму» та назвіть елементи її внутрішньої структури.
5. Встановіть основних учасників відносин, що виникають в процесі здійсненні туристичної діяльності.
6. Визначіть поняття туристичної діяльності держави.
7. Визначіть поняття туристичних ресурсів України.
8. Форми й види туризму.
9. Охарактеризуйте правовідносини, що виникають при проведенні туристичної діяльності.
10. Суб'єкти правовідносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності.
11. Яким шляхом здійснюється реалізація державної політики в галузі туризму?
12. Назвіть основні цілі державного регулювання в галузі туризму.
13. Основні пріоритетні напрямки державного регулювання в галузі туризму.
14. Які державні органи здійснюють регулювання в галузі туризму?
15. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування в галузі туризму.
16. Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі туризму.
17. Повноваження центральних органів виконавчої влади в галузі туризму.
18. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих держаних адміністрацій, виконавчих органів місцевого самоврядування в галузі туризму.
19. Державна програма розвитку туризму
20. З якою метою у європейських країнах створена «Франкфуртська таблиця зменшення цін на туристичні подорожі»?
21. Охарактеризуйте модель «туристичного трикутника» в Україні та назвіть його складові елементи.

Тема 2. Цивільно-правові зобов'язання та договори.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: цивільно-правове зобов'язання: поняття, сторони зобов'язань, підстави виникнення та підстави припинення зобов'язання, відповідальність за невиконання зобов'язань; відповідальність за порушення грошового зобов'язання; загальні положення про договір.

Питання для самоконтролю знань:

1. Який є зміст поняття «зобов'язання»?
2. Цивільно-правове зобов'язання: поняття, сторони.
3. Назвіть підстави виникнення зобов'язань.
4. Як забезпечується виконання зобов'язань?
5. За наявності яких підстав можуть припинятися зобов'язання?
6. Відповідальність за невиконання зобов'язань.
7. На яких засадах мають виконуватися зобов'язання?
8. Поняття, сторони, зміст цивільно-правових договорів.
9. Які функції договору?
10. В чому полягає специфіка укладення деяких видів договорів?

Тема 3. Поняття, зміст та особливості туристичних формальностей.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: поняття туристичні формальності, сутність і правові засади їх дотримання; особливості паспортних, візових, митних та валютних формальностей; основні медико-санітарні правила для уникнення небезпечних інфекційних захворювань у туристичних подорожах; сутність санітарно-епідеміологічних формальностей.

Питання для самоконтролю знань:

1. Визначте сутність та основні види туристичних формальностей.
2. Які нормативно-правові акти складають правову базу регламентації туристських формальностей?
3. Розкрити поняття «туристські формальності».
4. Паспортні формальності, їх специфіка.
5. Візові формальності, їх типи, види та термін дії.
6. Яких туристських формальностей необхідно дотримуватися при перетинанні державного кордону?
7. Розкрийте зміст Шенгенської угоди. Які європейські країни входять зараз до Шенгенського простору?
8. Назвіть документи, що дають право на виїзд з України, в'їзд в Україну та посвідчують особу громадянина України під час перебування за її межами.
9. У чому полягає специфіка приписів щодо паспортних формальностей?
10. Назвіть основні типи віз та поясніть з якою метою вони видаються консульськими установами іноземних держав.
11. Митні й валютні формальності, їх значення.

12. Поясніть значення обмежень щодо переміщення тютюнових виробів, алкогольних напоїв, парфумерії та інших речей через державний кордон країни.
13. Скільки готівки та банківських металів має право ввозити в Україну та вивозити за межі України фізична особа?
14. Поліцейські формальності: сутність і правові засади дотримання.
15. Медико-санітарні формальності.
16. Охарактеризуйте найбільш типові страхові випадки, що трапляються з іноземними туристами.
17. Поясніть роль, місце і значення у туризмі медичного страхування та страхування від нещасних випадків.
18. Поясніть роль, місце і значення у туризмі страхування багажу, страхування від невиїзду та страхування цивільної відповідальності.
19. Перерахуйте основні фактори, від яких залежить сума страхового платежу для туристів, виїжджаючих за кордон.
20. Назвіть особливо небезпечні для іноземних туристів карантинні захворювання та регіони світу, де існує ризик зараження ними.
21. Охарактеризуйте основні медико-санітарні правила для уникнення небезпечних інфекційних захворювань у туристичних подорожах.

Тема 4. Порядок оформлення та виїзду українських громадян за кордон

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: порядок оформлення документів для виїзду громадян України за кордон; обмеження щодо виїзду за кордон громадян України; порядок організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення; проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України.

Питання для самоконтролю знань:

1. Правові засади виїзду з України, візду в Україну громадян України.
2. Документи, що надають право громадян на виїзд з України та в'їзд в Україну.
3. Який загальний порядок оформлення документів для виїзду громадян України за кордон?
4. Наведіть підстави для обмежень у праві виїзду громадян України за кордон.
5. Наведіть перелік документів, що надають право виїзду з України та в'їзду в Україну осіб, що не досягли повнолітнього віку.
6. Який порядок організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення?
7. Розкрийте особливості в'їзду в Україну, виїзду з України та транзитного проїзду іноземців та осіб без громадянства.
8. Як проводяться туристські подорожі з учнівською та студентською молоддю України?

Тема 5. Безпека в галузі туризму.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: сутність формальностей безпеки; міжнародні документи, що регламентують безпеку та захист туристів у міжнародних подорожах; вимоги безпеки під час надання туристичних послуг з підвищеним ризиком.

Питання для самоконтролю знань:

1. Визначте поняття безпеки в туризмі.
2. Якими ознаками зумовлена специфіка категорії «ризик»?
3. Які функції та повноваження органів державної влади щодо забезпечення безпеки туристів.
4. Які існують види ризиків у сфері туризму? Назвіть правові заходи їх запобігання.
5. Охарактеризуйте фінансові гарантії відповідальності туроператора та тур агента як запобіжний захід фінансової безпеки.
6. Розкрийте заходи із захисту інтересів українських туристів за межами України.
7. Охарактеризуйте найбільш типові страхові випадки, що трапляються з іноземними туристами.
8. Поясніть роль, місце і значення у туризмі медичного страхування та страхування від нещасних випадків.
9. Поясніть роль, місце і значення у туризмі страхування багажу, страхування від невиїзду та страхування цивільної відповідальності.
10. Перерахуйте основні фактори, від яких залежить сума страхового платежу для туристів, виїжджаючих за кордон.
11. Назвіть особливо небезпечні для іноземних туристів карантинні захворювання та регіони світу, де існує ризик зараження ними.
12. Охарактеризуйте основні медико-санітарні правила для уникнення небезпечних інфекційних захворювань у туристичних подорожах.

Тема 6. Страхування у сфері туристичної діяльності.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: сутність договору страхування, страхові ризики, франшиза; страхова сума і страхове відшкодування; обов'язкові види страхування туристів (медичне та від нещасного випадку).

Питання для самоконтролю знань:

1. Розкрийте поняття страхового полісу в туризмі за законодавством України.
2. Охарактеризуйте договір страхування в туризмі.
3. Охарактеризуйте основні види страхування в туризмі.
4. Визначте правові підстави для визнання договору страхування недійсним.
5. Розкрийте порядок укладання договору страхування.
6. Що таке франшиза та як вона впливає на розмір страхового відшкодування?

Тема 7. Договір про туристичне обслуговування.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: особливості укладення деяких видів договорів; договори туроператора з постачальниками послуг; Договір між туроператором і турагентом; правила використання ваучера на надання туристичних послуг.

Питання для самоконтролю знань:

1. Особливості укладення деяких видів договорів.
2. Правові аспекти взаємодії суб'єктів туристичної діяльності з туристами.
3. Правові аспекти договірних відносин між туроператорами, турагентами та страховими компаніями.
4. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу у сфері туризму.
5. Інші види договорів у сфері туризму за законодавством України.
6. Охарактеризуйте порядок укладання агентських договорів між туроператором і турагентом.
7. Яка відповідальність встановлена за порушення умов агентського договору?
8. Розкрийте правову природу договору на туристичне обслуговування.
9. Охарактеризуйте договір на готельне обслуговування.
10. Охарактеризуйте договір на екскурсійне обслуговування.

Тема 8. Особливості правового регулювання окремих видів туризму

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: основні види туризму за законодавством України; морські та річкові круїзи: поняття та види; організація і обслуговування морських і річкових подорожей; особливості правового регулювання сільського туризму в Україні та світі.

Питання для самоконтролю знань:

1. Охарактеризуйте основні види туризму за законодавством України.
2. Назвіть правові підстави для здійснення морських круїзів.
3. Розкрийте поняття договору морського перевезення пасажирів.
4. Розкрийте правову природу договору морського круїзу.
5. Який порядок здійснення річкових круїзів?
6. Назвіть нормативно-правові акти, які регламентують порядок надання послуг у сфері сільського туризму в Україні.
7. Розкрийте зміст поняття «сільський туризм» відповідно до національних та міжнародних норм.
8. Охарактеризуйте європейський досвід правового регулювання розвитку сільського туризму.

Змістовий модуль 2.

Тема 9. Кваліфікаційні вимоги щодо туристичних послуг.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: основні кваліфікаційні вимоги на екскурсійні послуги, вимоги для гідів-перекладачів;

порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу та зазначені послуги.

Питання для самоконтролю знань:

1. Які є кваліфікаційні вимоги на екскурсійні послуги?
2. Кваліфікаційні вимоги для гідів-перекладачів.
3. Порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу.
4. Кваліфікаційні вимоги до кадрового складу працівників туристичних підприємств.

Тема 10. Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі туризму.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: поняття, види й ознаки підприємницької діяльності; суб'єкти підприємницької діяльності; організаційно-правові форми підприємницької діяльності в туризмі; державне регулювання підприємництва; державна реєстрація юридичних і фізичних осіб – підприємців.

Питання для самоконтролю знань:

1. Від яких факторів залежить вибір організаційно-правової форми туристичного бізнесу?
2. Поясніть переваги та недоліки основних форм індивідуального туристичного бізнесу в Україні.
3. Поясніть переваги та недоліки основних форм колективного туристичного бізнесу в Україні.
4. У чому полягають особливості реєстрації ФОП (Фізична особа - підприємець) та ПП (Приватне підприємство)?
5. У чому полягають особливості реєстрації ТОВ (Товариство з обмеженою відповідальністю) та ПАТ (Повне акціонерне товариство)?
6. Який порядок реєстрації суб'єктів туристичної діяльності?
7. Які існують способи та форми припинення підприємницької діяльності?
8. Державна реєстрація юридичних і фізичних осіб - підприємців.
9. Сформулюйте основні проблеми кадрового забезпечення діяльності туристичних підприємств в Україні.

Тема 11. Ліцензування туристичної діяльності. Сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: сутність, правові засади та ліцензійні умови здійснення туроператорської та турагентської діяльності; основні поняття, що застосовуються в законодавстві про ліцензування; контроль за додержанням ліцензійних умов; порядок та підстави анулювання ліцензії; органи, що здійснюють контроль за додержанням ліцензійних умов; основні об'єкти, які підлягають стандартизації в галузі туризму; система чинних стандартів в галузі туризму; мета та порядок

здійснення сертифікації товарів, робіт і послуг в галузі туризму.

Питання для самоконтролю знань:

1. Розкрийте сутність ліцензування туристичної діяльності та назвіть його основні функції. Правові засади ліцензування туристської діяльності.
2. Основні поняття, що застосовуються в законодавстві про ліцензування.
3. Охарактеризуйте поняття та правове значення ліцензійних умов туроператорської діяльності.
4. Особливості ліцензування туроператорської і турагентської діяльності.
5. Які документи подаються в Державне агентство України з туризму та курортів для отримання ліцензії на провадження туроператорської діяльності?
6. Розкрийте порядок та підстави анулювання ліцензії.
7. Які органи здійснюють контроль за додержанням ліцензійних умов? Як відбувається здійснення контролю за додержанням ліцензійних умов?
8. Назвіть та охарактеризуйте основні ліцензійні умови провадження господарської діяльності з організації іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму, екскурсійної діяльності.
9. Визначте основні об'єкти стандартизації в галузі туризму.
10. Дайте характеристику системи чинних стандартів в галузі туризму.
11. З якою метою здійснюється сертифікація товарів, робіт і послуг в галузі туризму?
12. Як проводиться обов'язкова сертифікація послуг з тимчасового розміщення (проживання)?
13. Як проводиться обов'язкова сертифікації послуг харчування ?

Тема 12. Правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: загальні правила здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності; органи, що контролюють діяльність суб'єктів господарювання у сфері туризму; види державного контролю в туризмі.

Питання для самоконтролю знань:

1. Охарактеризуйте загальні правила здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності.
2. Які органи здійснюють контроль за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері туризму?
3. Назвіть види державного контролю в туризмі.
4. Який орган має повноваження здійснювати контроль за додержанням ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності?

5. Охарактеризуйте правові засади провадження контролю за здійсненням туристичного супроводу.
6. Розкрийте особливості перевірок суб'єктів туристичної діяльності державними органами у сфері захисту прав споживачів.

Тема 13. Юридична відповідальність за порушення у сфері туристичної діяльності.

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: види порушень законодавства України у сфері туризму; поняття і види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері туризму; ознаки юридичної відповідальності; господарсько-правова, цивільно-правова види відповідальності; відповідальність туроператора (турагента) за невиконання умов договору про туристичне обслуговування; відшкодування шкоди, завданої порушенням законодавства у сфері туристичної діяльності.

Питання для самоконтролю знань:

Визначте поняття і ознаки юридичної відповідальності.

Наведіть функції та форми відповідальності.

Наведіть підстави притягнення до відповідальності.

Які правопорушення у сфері туризму тягнуть за собою настання кримінальної відповідальності?

Особливості господарсько-правової відповідальності.

Особливості цивільно-правової відповідальності.

Який порядок відшкодування шкоди, завданої порушенням законодавства у сфері туристичної діяльності?

Тема 14. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності. Міжнародне співробітництво в галузі туризму.

Під час самостійної роботи над темою студенти повинні з'ясувати: правовий статус міжнародних туристичних організацій; форми міжнародного співробітництва у сфері туризму; законодавче забезпечення туристичної діяльності за кордоном; правовий статус міжнародних організацій у галузі туризму; міжнародні нормативні акти в галузі туризму.

Питання для самоконтролю знань:

1. Сформулюйте передумови створення міжнародних туристичних організацій у другій половині ХХ ст.
2. На які основні групи поділяються міжнародні туристичні організації?
3. Назвіть найважливіші міжнародні конференції з проблем розвитку туризму в другій половині ХХ ст.
4. Розкрийте зміст Манільської декларації зі світового туризму та Гаазької декларації з туризму.
5. Розкрийте зміст Хартії туризму та Кодексу туриста.
6. Розкрийте зміст Глобального етичного кодексу туризму.

7. Назвіть основні законодавчі акти з регулювання туристичної діяльності у США та Великобританії.
8. Назвіть основні законодавчі акти з регулювання туристичної діяльності Франції, Італії та Іспанії.
9. Дайте загальну характеристику правового статусу міжнародних туристських організацій.
10. Правовий статус Всесвітньої туристської організації.

Тема 15. Правові аспекти співробітництва України з Європейським Союзом у сфері туризму

Під час самостійної роботи над темою студентам слід з'ясувати: правові основи євроінтеграційних процесів України й адаптація законодавства до норм Європейського Союзу; сутність гармонізації законодавства України про туризм з нормами Європейського Союзу; основні положення угоди про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС та його державами-членами; основні напрями співпраці України з державами – членами ЄС у сфері туризму.

Питання для самоконтролю знань:

1. Наведіть та охарактеризуйте нормативно-правові акти України щодо європейської інтеграції.
2. Які напрями співробітництва у сфері туризму визначені Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і його державами – членами?
3. Розкрийте основний зміст угоди про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС та їхніми державами – членами.
4. Які існують проблеми адаптації законодавства України до законодавства ЄС?
5. Розкрийте вплив громадянського суспільства на євроінтеграційні процеси в Україні.

5. Рекомендована тематика для написання самостійних творчих робіт та підготовки презентацій

1. Державне регулювання розвитку туризму в Україні. Закон України «Про туризм»
2. Джерела правового регулювання туристичної діяльності
3. Міжнародно-правові акти у сфері туризму.
4. Суб'єкти туристичних відносин.
5. Закон України «Про туризм» та його основні положення.
6. Форми та види туризму.
7. Туристичні формальності: сутність та правові засади дотримання.
8. Митні формальності.
9. Валютні формальності.
10. Санітарні формальності.
11. Загальні положення забезпечення безпеки туризму.
12. Порядок здійснення права громадян України на виїзд за кордон і в'їзд в Україну, правове регулювання оформлення документів для зарубіжних поїздок.
13. Особливості правового регулювання виїзду дітей за кордон на відпочинок і оздоровлення.
14. Ліцензування туристичної діяльності.
15. Сертифікація і стандартизація у сфері туризму.
16. Міжнародні системи класифікації готелів.
17. Види договорів у сфері туризму за законодавством України.
18. Основні види страхування та особливості правового регулювання в туризмі.
19. Види порушень законодавства України в галузі туризму.
20. Види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері туризму.
21. Правовий режим міжнародної туристичної діяльності. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО)
22. Міжнародно-правове регулювання туристичної діяльності: класифікація нормативно-правових актів.
23. Хартія туризму та Кодекс туриста.
24. Гаазька декларація з туризму.
25. Документ Акапулько.
26. Балійська декларація з туризму.
27. Осацька декларація тисячоліття.
28. Сеульська декларація «Мир та туризм».
29. Манільська декларація з всесвітнього туризму.
30. Основні положення Закону України «Про міжнародні договори України».
31. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС та їх державами - членами. Основні напрями співпраці України з державами-членами ЄС у галузі туризму.

6. Орієнтований перелік тестових завдань поточного контролю знань студентів

Тести є важливим засобом перевірки знань. Вирішення запропонованих тестових завдань дозволить студентам самостійно проконтролювати, яким чином вони засвоїли програмний матеріал, систематизувати і закріпити набуті знання. Кількість тестів до кожної теми різна залежно від обсягу та змісту програмного матеріалу. Кожне тестове завдання має чотири варіанти відповідей, з яких необхідно обрати лише один.

Тест 1

Туризм – це:

- 1 - виїзд особи на постійне місце проживання з професійно - діловою метою;
- 2 - тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в професійно – ділових чи інших цілях зі здійсненням оплачуваної діяльності в місці перебування;
- 3 - тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно – ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування;
- 4 - відповіді доповнюють одна одну.

Тест 2

Учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є:

- 1 - юридичні і фізичні особи;
- 2 - громадяни України;
- 3 - іноземні особи та особи без громадянства;
- 4 - всі відповіді вірні.

Тест 3

Турист – це:

- 1 - особа, яка здійснює подорож;
- 2 - подорожуюча особа, яка зобов'язана покинути країну чи місце перебування у зазначений термін;
- 3 - особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої держави;
- 4 - відповіді доповнюють одна одну.

Тест 4

Відповідно до Закону України “Про туризм” туристом вважається той, хто здійснює подорож терміном:

- 1 - від 1 години до невизначеного терміну;
- 2 - від 1 години до 1 року;
- 3 - від 24 годин до 1 року;
- 4 - від 12 годин до невизначеного терміну.

Тест 5

Суб'єктами, що здійснюють та забезпечують туристичну діяльність, є:

- 1 - туристичні оператори та туристичні агенти;
- 2 - гідни-перекладачі, екскурсуводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу;
- 3 - фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо;
- 4 - всі відповіді вірні.

Тест 6

Різниця між туристичним оператором та туристичним агентом полягає у тому, що:

- 1 - турагенти - фізичні особи, а туроператори – юридичні;
- 2 - туроператори створюють і реалізують туристичний продукт, а турагенти тільки реалізують туристичний продукт;
- 3 - тільки туроператори можуть здійснювати посередницьку діяльність з надання характерних та супутніх послуг;
- 4 - турагенти не можуть отримати ліцензії на здійснення туристичної діяльності.

Тест 7

Місце продажу чи реалізації туристичної послуги – це місце:

- 1 - де зареєстрований відповідний суб'єкт господарської діяльності;
- 2 - де реалізуються послуги;
- 3 - правильна відповідь відсутня;
- 4 - правильні відповіді 1 і 2.

Тест 8

Організаційними формами туризму є:

- 1 - в'їзний і виїзний;
- 2 - внутрішній і зовнішній;
- 3 - міжнародний і національний;
- 4 - дитячий і молодіжний.

Тест 9

Поїздки подорожуючих осіб з туристичними цілями за межі країни постійного проживання – це туризм:

- 1 - національний;
- 2 - міжнародний;
- 3 - пригодницький;
- 4 - для осіб похилого віку.

Тест 10

Захист споживача туристичних послуг на державному рівні здійснюється:

- 1 - для фізичних осіб (громадян) в межах Закону України “Про захист прав споживачів”;
- 2 - для фізичних осіб у судовому порядку;
- 3 - для юридичних осіб у судовому порядку через арбітражний суд;
- 4 - усі відповіді правильні;
- 5 - правильні відповіді 2 і 3.

Тест 11

Права громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я закріплені:

- 1 - клятвою Гіппократа;
- 2 - санітарною книгою;
- 3 - Конституцією України;
- 4 - всі відповіді вірні.

Тест 12

Визначте завдання Державної туристичної адміністрації України:

- 1 - з стану справ у сфері туризму;
- 2 - контроль рівня зовнішньоторговельних цін на послуги та роботи на туристичних підприємствах;
- 3 - організація у своїй сфері управління бухгалтерським обліком та звітністю, контрольно-ревізійною роботою;
- 4 - усі відповіді правильні.

Тест 13

Реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом:

- 1 - створення відповідної туристичної інфраструктури;
- 2 - спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку охорони природного середовища;
- 3 - ліцензування туристичної галузі;
- 4 - правильні відповіді 1 і 2.

Тест 14

Пріоритетними напрямками державної політики в галузі туризму є:

- 1 - забезпечення доступності туризму;
- 2 - утвердження України на світовому туристичному ринку;
- 3 - створення нових робочих місць;
- 4 - всі відповіді правильні.

Тест 15

В якому році був прийнятий Закон України “Про туризм”?

- 1 - 2015;
- 2 - 1995;
- 3 - 1990;
- 4 - 1997.

Тест 16

Система взаємовідносин між суб’єктами операцій міжнародного туризму включає:

- 1 - договір між туристом і туристичною фірмою;
- 2 - договір між туроператором і турагентом;
- 3 - договір між двома та більше туристичними фірмами-партнерами про співробітництво;
- 4 - всі відповіді правильні.

Тест 17

Що означає поняття “франшиза” у страховому полісі?

- 1 - частина збитків, яка згідно з договором страхування не відшкодовується страховиком;
- 2 - частина збитків, яка згідно з договором страхування відшкодовується страховиком після повернення туриста на батьківщину;
- 3 - сума, на яку застрахований турист;
- 4 - сума, на яку застрахований багаж туриста.

7. Орієнтований перелік питань для поточного і підсумкового контролю знань студентів

1. Туристична діяльність як об'єкт правового регулювання.
2. Понятійний апарат у сфері туризму за законодавством України.
3. Органи державної влади, що здійснюють регулювання в сфері туризму (загальної та спеціальної компетенції).
4. Суб'єкти туристичної діяльності: сутність, види, права та обов'язки.
5. Громадські туристичні організації: правові засади створення та функціонування.
6. Програми розвитку туризму як засіб реалізації державної туристичної політики в Україні.
7. Права та обов'язки суб'єктів туристичної діяльності.
8. Права та обов'язки туристів при підготовці та під час подорожі.
9. Проблеми реалізації державних і регіональних програм розвитку туристичної галузі.
10. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС та їх державами - членами.
11. Основні напрями співпраці України з державами-членами ЄС у галузі туризму.
12. Правові аспекти екскурсійної діяльності.
13. Кваліфікаційні вимоги для екскурсиводів. Порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу.
14. Кваліфікаційні вимоги до кадрового складу працівників туристичних підприємств.
15. Обов'язки суб'єктів господарювання щодо забезпечення безпеки туристів.
16. Правові аспекти страхування туристів при здійсненні туристичних поїздок.
17. Види страхування в сфері туризму.
18. Мета та об'єкти ліцензування в галузі туризму.
19. Порядок ліцензування туроператорської і турагентської діяльності.
20. Ліцензійні умови провадження туристичної діяльності.
21. Контроль дотримання суб'єктами господарювання ліцензійних умов.
22. Правові підстави анулювання ліцензії.
23. Поняття про стандартизацію, її мета і завдання.
24. Правові основи стандартизації в Україні.
25. Становлення і розвиток стандартизації у сфері туризму.
26. Сучасні стандарти в галузі туризму.
27. Особливості стандартизації у сфері сільського зеленого туризму.
28. Проблеми стандартизації туристичної індустрії в Україні.
29. Порядок надання послуг з тимчасового розміщення туристів.
30. Правила користування готелями та надання готельних послуг.
31. Мета і завдання сертифікації туристичних послуг.
32. Види сертифікації туристичних послуг.
33. Порядок обов'язкової сертифікації послуг розміщення.

34. Сертифікація послуг харчування.
35. Нормативно-правове забезпечення діяльності у сфері сільського туризму.
36. Організаційні вимоги щодо надання послуг сільського туризму.
37. Проблеми і завдання організаційно-правового забезпечення діяльності в сфері сільського зеленого туризму.
38. Правові аспекти організації дитячого туризму.
39. Порядок організації виїзду дітей за кордон у туристичну подорож.
40. Організаційно-правові форми туристичного підприємства.
41. Договірні відносини між суб'єктами туристичної діяльності.
42. Договори туроператора з постачальниками послуг.
43. Договір між туроператором і турагентом.
44. Договір про туристичне обслуговування.
45. Вимоги до форми та порядку укладення договору надання туристичних послуг.
46. Порушення прав споживачів при укладенні типових договорів надання туристичних послуг.
47. Правові підстави розірвання договору на туристичне обслуговування.
48. Правила використання ваучера на надання туристичних послуг.
49. Статистична звітність у галузі туризму.
50. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері туристичної діяльності.

8. Рекомендована література до курсу

Основна

1. Брусильцева Г. М., Зима О.Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.
2. Гнатюк М.Р. Закон України «Про туризм»: Постатейний коментар. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. 200 с.
3. Ващишин М. Правове регулювання туристичної діяльності: навч.-метод. Посібник. Л.: ПП Сорока Т.Б., 2014. 168 с.
4. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
5. Кубах А.І., Коляда Т.А., Харитонов О.В. Правове регулювання туристської діяльності: Навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2010. 282с.
6. Нормативно-правові акти України з питань туризму: Зб. Законодавчих та нормативних актів / Упоряд. Н.І. Камлик К.: Атіка, 2004. 464 с.
7. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні / за ред. В. К. Федорченка. К.: Юрінком–Інтер, 2002. 640 с.
8. Туристична діяльність. Нормативна база. К., 2005. 448 с.
9. Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін. Проблеми географії та менеджменту туризму: Монографія / Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін. Чернівці: Рута, 2006. 260 с.

Додаткова

1. Закон України “Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18.11.2003.
2. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000. №1775-III
3. Закон України “Про страхування” від 07.03.1996. №85/96-ВР
4. Ліцензійні умови провадження туроператорської та турагентської діяльності від 11.09.2007.
5. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки” від 29.04.2002 №583
6. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)” від 15.03.2005 №297
7. ДСТУ 4527:2006 “Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення” від 28.02.2006.
8. ДСТУ 4268 “Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги”
9. ДСТУ 4269 “Послуги туристичні. Класифікація готелів”
10. Апостолук О. Економіко-правові аспекти туристичної діяльності в Україні // Наука молода: наук. зб. 2004. №2. С.37-40.
11. Бойко М., Гопкало Л. Засади формування пріоритетних напрямів туристичної політики України // Регіональна економіка. 2005. №1. С. 222-229.
12. Глобальный этический кодекс туризма // Туризм в Україні: Збірник нормативно-правових актів: В 5 т. Ужгород: ІВА. 2000. Т. 5. 280 с.
13. Тригуб В. І., Шашеро А. М., Ляшкова О. О. Міжпредметні зв'язки у

викладанні дисциплін туристичного спрямування / В. І. Тригуб, А. М. Шашеро, О. О. Ляшкова //Моделі міждисциплінарних та міжгалузевих освітніх та освітньо-наукових програм: виклики, можливості та варіанти впровадження»: Зб. матер. міжнар. конф. (Одеса, 25-26 червня 2020 р.). Одеса: ОНУ. 2020. С. 74-76.

Електронні інформаційні ресурси

1. Закон України «Про туризм» від 11.02.2015 р. №324/95-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. Режим доступу: www.rada.gov.ua
3. Кодекс України «Про адміністративні порушення» від 7 грудня 1984 р. (з наступними змінами і доповненнями станом на 2009 р.) Режим доступу: www.rada.gov.ua
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. Режим доступу: www.rada.gov.ua
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // www.rada.gov.ua
6. ДСТУ 4268:2003 «Засоби розміщування. Загальні вимоги» [Електр.ресурс] / Держтуризмкурортів. К. 2009. Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/PublicationsList.aspx?id=44>.
7. ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів» [Електр.ресурс] Держтуризмкурортів. К., 2009. Режим доступу: [www.tourism.gov.ua PublicationsList.aspx?id=44](http://www.tourism.gov.ua/PublicationsList.aspx?id=44).
8. ДСТУ 3862-99 «Громадське харчування. Терміни та визначення» і ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація» [Електр.ресурс] Держтуризмкурортів. К., 2009. Режим доступу: [www.tourism.gov.ua PublicationsList.aspx?id=44](http://www.tourism.gov.ua/PublicationsList.aspx?id=44).
9. Міждержавний стандарт - ГОСТ 28681.1-95 «Туристско-зксурсионное обслуживание. Проектирование туристских услуг» [Електр.ресурс] Держтуризмкурортів. К., 2009. Режим доступу: [www.tourism.gov.ua PublicationsList.aspx?id=44](http://www.tourism.gov.ua/PublicationsList.aspx?id=44).
10. Міждержавний стандарт - ГОСТ 28681.3-95 «Туристско-зксурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и зкекурсантов» [Електр.ресурс] Держтуризмкурортів. К., 2009. Режим доступу: [www.tourism.gov.ua PublicationsList.aspx?id=44](http://www.tourism.gov.ua/PublicationsList.aspx?id=44).

ДОДАТКИ

**Перелік нормативно-правових актів,
які регламентують туристичну діяльність в Україні**

Нормативно-правові акти	Сфера дії
1	2
Конституція України	Регламентує основні права громадян: на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом; право на відпочинок; право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.
Цивільний кодекс України	Установлює правовий статус фізичної особи – суб'єкта підприємницької (туристичної) діяльності та юридичної особи, порядок набуття ними правосуб'єктності; порядок укладання, зміни та розірвання договорів.
Господарський кодекс України	Установлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності, яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності; визначає основні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.
Митний кодекс України	Установлює правила та порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, процедур під час переміщення товарів через митний кордон України різними видами транспорту, особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами.
Податковий кодекс України	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів суб'єктів господарювання, в тому числі суб'єктів туристичної діяльності; зокрема визначає вичерпний перелік податків і зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків і зборів, їх права і обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Продовження додатку 1

1	2
Кодекс України про адміністративні правопорушення	Визначає правопорушення під час здійснення підприємницької діяльності (в тому числі туристичної) та порядок і способи притягнення до адміністративної відповідальності.
Кримінальний кодекс України	Зазначає склад правопорушень і міру відповідальності осіб за вчинення ними злочинів проти: основ національної безпеки; господарської діяльності; довкілля; миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку та ін.
Закон України "Про туризм"	Установлює поняття туризму, туристичного продукту, визначає суб'єктів туристичної діяльності, регламентує порядок здійснення ними діяльності у сфері туризму.
Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань"	Визначає порядок реєстрації як юридичної, так і фізичної особи, яка має намір стати підприємцем, зокрема суб'єктом туристичної діяльності. Установлює порядок державної реєстрації припинення як юридичної особи, так і підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця.
Закон України "Про ліцензування видів господарської діяльності"	Визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню (зокрема туроператорська діяльність, порядок ліцензування); встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування.
Закон України "Про технічні регламенти та оцінку відповідності"	Визначає правові засади підтвердження відповідності продукції, персоналу, систем якості, систем управління якістю та систем управління довкіллям вимогам, установленим законодавством України.
Закон України "Про стандартизацію"	Установлює правові та організаційні засади стандартизації в Україні; спрямований на забезпечення єдиної технічної політики у цій сфері.
Закон України "Про страхування"	Регламентує відносини у сфері страхування; спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та фізичних осіб.
Закон України "Про порядок виїзду з України і виїзду Україну громадян України"	Регулює порядок здійснення прав громадян України на виїзд з України та в'їзд в Україну, а також порядок оформлення документів для зарубіжних поїздок, визначає випадки тимчасового обмеження права громадян на виїзд з України та встановлює порядок розв'язання спорів у цій сфері.

Продовження додатку 1

1	2
Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства"	Визначає правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні, та встановлює порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України.
Наказ Держтурадміністрації України "Положення про порядок видачі дозволів на право туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу"	Визначає: порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу; перелік документів, що надаються фахівцями туристичного супроводу для отримання дозволу на право здійснення туристичного супроводу.
Постанова Кабінету міністрів України "Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України"	Визначає порядок в'їзду в Україну, виїзду з України та транзитного проїзду через її територію іноземців та осіб без громадянства; оформлення документів іноземцям та особам без громадянства на право перебування в Україні; пересування іноземців та осіб без громадянства територією України та вибору ними місця проживання в Україні; відповідальності іноземців та осіб без громадянства, юридичних і фізичних осіб, які їх приймають чи надають їм послуги, за порушення законодавства України.
Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності"	Визначає вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатами, які провадять туроператорську діяльність, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії.
Постанова Кабінету Міністрів України "Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України"	Регламентує порядок оформлення та видачі паспорта для виїзду за кордон, визначає підстави для відмови у видачі паспорта; підстави для повернення паспорта державі, його вилучення, визнання недійсним та знищення

Закон України Про туризм

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 31, ст.24)

{Вводиться в дію Постановою ВР

[№ 325/95-ВР від 15.09.95](#), ВВР, 1995, № 31, ст.242}

{Із змінами, внесеними згідно із Законом

[№ 2470-III від 29.05.2001](#), ВВР, 2001, № 32, ст.172}

{В редакції Закону

[№ 1282-IV від 18.11.2003](#), ВВР, 2004, № 13, ст.180}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 1276-VI від 16.04.2009](#), ВВР, 2009, № 38, ст.535

[№ 2468-VI від 08.07.2010](#), ВВР, 2010, № 49, ст.567

[№ 2608-VI від 19.10.2010](#), ВВР, 2011, № 11, ст.69

[№ 3679-VI від 08.07.2011](#), ВВР, 2012, № 14, ст.89

[№ 4385-VI від 09.02.2012](#), ВВР, 2012, № 40, ст.477

[№ 5316-VI від 02.10.2012](#), ВВР, 2013, № 38, ст.502

[№ 639-VII від 10.10.2013](#), ВВР, 2014, № 22, ст.770

[№ 1193-VII від 09.04.2014](#), ВВР, 2014, № 23, ст.873

[№ 124-VIII від 15.01.2015](#), ВВР, 2015, № 14, ст.96

[№ 2581-VIII від 02.10.2018](#), ВВР, 2018, № 46, ст.371}

{У тексті Закону слова "центральний орган виконавчої влади в галузі туризму" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів" у відповідному відмінку згідно із Законом [№ 1193-VII від 09.04.2014](#)}

Цей Закон визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених [Конституцією України](#) прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей. Він встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів та регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

туризм - тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає;

{Абзац другий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1276-VI від 16.04.2009](#)}

турист - особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін;

туристичний продукт - попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо);

супутні туристичні послуги та товари - послуги та товари, призначені для задоволення потреб споживачів, надання та виробництво яких несуттєво скоротяться без їх реалізації туристам;

характерні туристичні послуги та товари - послуги та товари, призначені для задоволення потреб споживачів, надання та виробництво яких суттєво скоротяться без їх реалізації туристам;

просування туристичного продукту - комплекс заходів, спрямованих на створення та підготовку до реалізації туристичного продукту чи туристичних послуг (організація рекламно-ознайомлювальних подорожей, участь у спеціалізованих виставках, ярмарках, видання каталогів, буклетів тощо);

місце продажу (реалізації) туристичних послуг - країна, в якій зареєстровано відповідний суб'єкт господарювання, що реалізує туристичний продукт;

місце надання туристичних послуг - країна, на території якої безпосередньо надаються туристичні послуги;

готель - підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що складається з шести і більше номерів та надає готельні послуги з тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням. Порядок встановлення категорій готелям визначається Кабінетом Міністрів України;

{Статтю 1 доповнено абзацом десятим згідно із Законом [№ 2468-VI від 08.07.2010](#)}

готельна послуга - дії (операції) підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням. Готельна послуга складається з основних та додаткових послуг, що надаються споживачу відповідно до категорії готелю;

{Статтю 1 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом [№ 2468-VI від 08.07.2010](#)}

аналогічні засоби розміщення - підприємства будь-якої організаційно-правової форми власності, що складаються з номерів і надають обмежені готельні послуги, включно з щоденним заправлінням ліжок, прибиранням кімнат та санвузлів.

{Статтю 1 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом [№ 2468-VI від 08.07.2010](#)}

Стаття 2. Законодавство України про туризм

Законодавство України про туризм складається з Конституції України, цього Закону, інших нормативно-правових актів, виданих відповідно до них.

Майнові відносини в галузі туризму, засновані на рівності, автономії волі і майновій самостійності їх учасників, регулюються Цивільним та Господарським кодексами України з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, передбачені інші правила, ніж ті, що встановлені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 3. Туристичні ресурси України

Туристичними ресурсами України є пропонувані або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної чи приватної власності.

Напрями освоєння і розвитку туристичних ресурсів України визначаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування відповідно до програм розвитку туризму.

Класифікація та оцінка туристичних ресурсів України, режим їх охорони, порядок використання з обліком гранично припустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та довкілля, порядок збереження цілісності туристичних ресурсів України, заходи для їх відновлення визначаються відповідно до закону.

Унікальні туристичні ресурси можуть знаходитися на особливому режимі охорони, що обмежує доступ до них. Обмеження доступу до туристичних ресурсів визначається їх

реальною пропускнуою спроможністю, рівнем припустимого антропогенного навантаження, сезонними та іншими умовами.

Під час містобудівного планування, проектування, розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів містобудування на територіях рекреаційних зон відповідні органи виконавчої влади, власники об'єктів містобудування повинні передбачати максимальну інтеграцію споруджуваних об'єктів до місцевого соціально-економічного, природного та історико-культурного середовища.

Стаття 4. Організаційні форми та види туризму

Організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм.

До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм - подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм - подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни.

Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території.

Залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак існують такі види туризму:

- дитячий;
- молодіжний;
- сімейний;
- для осіб похилого віку;
- для осіб з інвалідністю;

{Абзац шостий частини четвертої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2581-VIII від 02.10.2018](#)}

- культурно-пізнавальний;
- лікувально-оздоровчий;
- спортивний;
- релігійний;
- екологічний (зелений);
- сільський;
- підводний;
- гірський;
- пригодницький;
- мисливський;
- автомобільний;
- самодіяльний тощо.

Особливості здійснення окремих видів туризму встановлюються законом.

Стаття 5. Учасники відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності

Учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі та інші), в інтересах яких здійснюється туристична діяльність.

{Частина перша статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1276-VI від 16.04.2009](#)}

Суб'єктами, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність (далі - суб'єкти туристичної діяльності), є:

туристичні оператори (далі - туроператори) - юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також

посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туropераторську діяльність;

туристичні агенти (далі - турагенти) - юридичні особи, створені згідно із законодавством України, а також фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туropераторів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг;

{Абзац третій частини другої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2608-VI від 19.10.2010}

інші суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг;

гіді-перекладачі, екскурсіводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу - фізичні особи, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом, крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування;

{Абзац п'ятий частини другої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо.

Перелік посад фахівців туристичного супроводу та кваліфікаційні вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері трудових відносин.

{Частина третя статті 5 в редакції Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Розділ II

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Стаття 6. Основні способи та цілі державного регулювання в галузі туризму. Основні пріоритетні напрями державної політики в галузі туризму

Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності.

Реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом:

визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму;

визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів України, їх використання та охорони;

спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму;

визначення основ безпеки туризму;

нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян);

ліцензування в галузі туризму, стандартизації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу;

{Абзац сьомий частини другої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1193-VII від 09.04.2014, № 124-VIII від 15.01.2015}

встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу;

організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму;

визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму;

участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму.

Державне регулювання в галузі туризму здійснюється іншими способами, визначеними законом.

Основними цілями державного регулювання в галузі туризму є:

забезпечення закріплених [Конституцією України](#) прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав;

безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд;

збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові території;

створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності.

Основними пріоритетними напрямами державної політики в галузі туризму є:

удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму;

забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць;

розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму;

розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;

створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання;

забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, осіб з інвалідністю та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб.

{Абзац сьомий частини п'ятої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2581-VIII від 02.10.2018](#)}

Стаття 7. Органи, що здійснюють регулювання в галузі туризму

Регулювання в галузі туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, Верховною Радою Автономної Республіки Крим та Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також іншими органами в межах їх компетенції.

Стаття 8. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування в галузі туризму

1. До виключних повноважень Верховної Ради України в галузі туризму належать:

визначення основних напрямів державної політики в галузі туризму;

визначення правових засад регулювання відносин у галузі туризму, їх удосконалення та адаптація із загальновизнаними нормами міжнародного права;

визначення в законі про Державний бюджет України обсягу фінансового забезпечення туристичної галузі.

Верховна Рада України відповідно до [Конституції України](#) може брати до свого розгляду й інші питання, що стосуються туризму.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні і районні ради відповідно до їх повноважень:

затверджують регіональні програми розвитку туризму, що фінансуються з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів;

визначають кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів для фінансового забезпечення регіональних програм розвитку туризму;

контролюють фінансування регіональних програм розвитку туризму за кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів.

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим відповідно до [Конституції](#) та законів України здійснює інше нормативне регулювання з питань туризму, історико-культурних заповідників, музеїв, інших закладів культури, вирішує питання щодо організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери і туризму тощо.

3. Представницькі органи місцевого самоврядування - сільські, селищні, міські ради відповідно до їх повноважень:

затверджують місцеві програми розвитку туризму;

визначають кошти місцевих бюджетів для фінансового забезпечення місцевих програм розвитку туризму;

доручають своїм виконавчим органам фінансування місцевих програм розвитку туризму за рахунок коштів місцевого бюджету;

вживають заходів для стимулювання суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність з надання туристичних послуг.

Стаття 9. Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі туризму

Кабінет Міністрів України відповідно до [Конституції](#) та законів України:

здійснює державне управління та забезпечує реалізацію державної політики в галузі туризму;

розробляє та затверджує програми розвитку туризму в Україні і фінансує їх виконання відповідно до бюджетного законодавства;

приймає нормативно-правові акти, що регулюють відносини в галузі туристичної діяльності;

забезпечує раціональне використання туристичних ресурсів і вжиття заходів для їх збереження;

сприяє розвитку туристичної індустрії та створенню ефективної туристичної інфраструктури;

вживає заходів щодо забезпечення безпеки туристів, захисту їх прав, інтересів і власності;

організовує та забезпечує реалізацію державної інвестиційної політики в галузі туристичної діяльності;

готує та подає на розгляд Верховної Ради України як складову частину проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік пропозиції щодо обсягів бюджетних коштів для фінансової підтримки проектів і програм з розвитку туризму;

інформує Верховну Раду України про виконання програми розвитку туризму в Україні;

визначає порядок організації рятувальних команд і порядок вжиття рятувальних заходів;

створює державну систему наукового забезпечення в галузі туристичної діяльності;

здійснює міжнародне співробітництво в галузі туризму;

вирішує інші питання, віднесені [Конституцією](#) та законами України до його повноважень.

Стаття 10. Повноваження центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері туризму та курортів

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів:

організує та забезпечує реалізацію державної політики в галузі туризму, виконання цього Закону та інших нормативно-правових актів;

бере участь у підготовці проектів нормативно-правових актів у галузі туризму, у межах своєї компетенції розробляє і затверджує нормативно-правові акти, узагальнює практику застосування законодавства в галузі туризму, курортно-рекреаційної сфери, вносить пропозиції щодо його удосконалення;

забезпечує реалізацію програм розвитку туризму в Україні;

організує облік туристичних ресурсів України, забезпечує їх раціональне використання та охорону;

{Абзац шостий частини першої статті 10 виключено на підставі Закону [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

організує здійснення контролю за якістю наданих туристичних послуг;

реалізує державну інвестиційну політику в галузі туризму та курортно-рекреаційній сфері;

бере участь у розробці програм облаштування транспортних магістралей об'єктами туристичної інфраструктури;

бере участь у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів, визначенні пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі туризму та проведенні науково-дослідних робіт у цій галузі;

проводить дослідження туристичного ринку, готує і поширює інформацію про Україну і її туристичні можливості на міжнародному туристичному ринку та всередині держави;

у межах своєї компетенції розробляє, укладає і виконує міжнародні договори в галузі туристичної діяльності, представляє країну у міжнародних туристських організаціях і на міжнародних заходах щодо туризму;

вживає заходів щодо розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;

сприяє координації діяльності органів виконавчої влади, суб'єктів підприємницької діяльності, їх об'єднань, що здійснюють діяльність у галузі туризму;

надає суб'єктам туристичної діяльності методичну, консультативну та іншу допомогу;

пропонує для спільного використання юридичними особами та громадянами-підприємцями, які надають туристичні послуги, знаки для товарів і послуг;

поширює соціальну рекламу в галузі туризму;

для забезпечення реалізації своїх повноважень, узгодження та врахування інтересів суб'єктів туристичної діяльності утворює координаційно-дорадчий орган.

2. Інші центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень:

забезпечують реалізацію державної політики в галузі туризму;

здійснюють підготовку пропозицій щодо реалізації державної політики в галузі туризму;

беруть участь у створенні організаційно-правових та економічних механізмів реалізації державної політики в галузі туризму.

Стаття 11. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевого самоврядування в галузі туризму

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації в межах своїх повноважень:

здійснюють виконавчі та організаційно-розпорядчі функції щодо організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери і туризму;

розробляють проекти регіональних програм розвитку туризму і подають їх для затвердження відповідно Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласним і районним радам;

вживають заходів щодо виконання регіональних програм розвитку туризму;

сприяють туристичній діяльності у своєму регіоні і створенню сучасної туристичної інфраструктури;

розробляють і впроваджують заходи для захисту місцевих туристичних ресурсів;

{Абзац сьомий частини першої статті 11 виключено на підставі Закону [№ 1193-VII від 09.04.2014](#)}

аналізують ринок туристичних послуг у межах адміністративно-територіальних одиниць, представляють центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, необхідні відомості про розвиток туризму в адміністративно-територіальних одиницях;

здійснюють соціальну рекламу туристичних ресурсів, утворюють відповідні інформаційні центри;

сприяють дитячому та молодіжному туризму;

беруть участь у підготовці, перепідготовці і підвищенні кваліфікації кадрів у галузі туристичної діяльності, що фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету;

надають суб'єктам туристичної діяльності методичну і консультативну допомогу щодо організації їх діяльності;

залучають підприємства, установи і організації, розташовані на підпорядкованій їм території, до розв'язання проблем розвитку туризму в регіонах;

подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, пропозиції стосовно включення заходів з регіональних програм розвитку туризму до відповідних програм;

вносять у встановленому порядку до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, пропозиції про анулювання відповідної ліцензії;

здійснюють іншу діяльність у галузі туризму відповідно до законодавства.

2. Виконавчі органи місцевого самоврядування в межах їх повноважень:

розробляють проекти місцевих програм розвитку туризму і подають їх для затвердження відповідним місцевим радам;

вживають заходів щодо виконання місцевих програм розвитку туризму;

залучають на договірних засадах підприємства, установи і організації, розташовані на відповідній території, до розв'язання проблем розвитку місцевого туризму та підтримки туристичних ресурсів;

організують проведення інвентаризації туристичних ресурсів місцевого значення;

сприяють охороні і збереженню туристичних ресурсів;

залучають місцеве населення до туристичної діяльності, створюючи нові робочі місця;

сприяють розвитку на відповідній території різних видів туризму.

Стаття 12. Програми розвитку туризму в Україні

Для забезпечення охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, раціонального використання, забезпечення безпеки туризму, конституційних прав громадян на відпочинок та інших прав громадян, патріотичного виховання органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень затверджуються державні цільові, регіональні та інші програми розвитку туризму.

Програми розвитку туризму затверджуються з метою реалізації довгострокових пріоритетів країни в галузі туризму і становлять комплекс взаємопов'язаних правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на реалізацію конституційних прав громадян, розвиток туристичної галузі.

Державні цільові, регіональні та інші програми розвитку туризму повинні передбачати заходи щодо забезпечення безпеки в галузі туризму.

Порядок формування, фінансування і реалізації регіональних та місцевих програм розвитку туризму визначається законом.

Розділ III БЕЗПЕКА ТУРИЗМУ

Стаття 13. Безпека в галузі туризму

Безпека в галузі туризму - сукупність факторів, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави в галузі туризму.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи в межах своїх повноважень вживають заходів, спрямованих на:

забезпечення закріплених [Конституцією України](#) прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля при здійсненні туристичних подорожей, захист громадян України за її межами;

забезпечення особистої безпеки туристів, збереженість їх майна, незавдання шкоди довкіллю;

інформування суб'єктів туристичної діяльності про загрозу безпеці туристів у країні (місці) тимчасового перебування;

надання необхідної допомоги туристам, які опинилися у надзвичайній ситуації;

забезпечення туристам (екскурснтам) можливості безперешкодного одержання медичної, правової та інших видів невідкладної допомоги, доступу до засобів зв'язку;

заборонення використання туризму з метою незаконної міграції, сексуальної, трудової та інших видів експлуатації громадян;

охорону туристичних ресурсів України, встановлення гранично припустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та довкілля;

забезпечення безпеки об'єктів туристичних відвідувань з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій тощо.

З метою забезпечення безпеки туристів суб'єкти туристичної діяльності, здійснюючи відповідний вид діяльності, зобов'язані:

інформувати туристів про можливі небезпеки під час подорожі, необхідність виконання загальнообов'язкових вимог та запобіжних чи попереджувальних заходів (медичних щеплень тощо);

створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо;

забезпечувати спеціальні вимоги безпеки під час надання туристичних послуг з підвищеним ризиком (автомобільний, гірський, лижний, велосипедний, водний, мотоциклетний, пішохідний туризм, спелеотуризм тощо);

забезпечувати туристів кваліфікованими фахівцями туристичного супроводу, спеціальним спорядженням та інвентарем;

забезпечувати навчання туристів засобам профілактики і захисту від травм, попередження нещасних випадків та надання першої медичної допомоги;

забезпечувати надання оперативної допомоги особам, які постраждали під час подорожі, транспортування потерпілих;

оперативно інформувати органи місцевої влади та відповідальних осіб про надзвичайні ситуації, в яких опинилися туристи, подавати відомості про зниклих осіб.

Особи, які організують експлуатацію туристичних ресурсів, зобов'язані забезпечувати виконання вимог щодо охорони довкілля та охорони культурної спадщини, а також вживати заходів щодо забезпечення мінімізації або припинення шкідливого впливу на довкілля і соціально-культурне середовище та компенсувати завдані їм при цьому збитки.

Надання необхідної допомоги туристам, які опинилися у надзвичайній ситуації в межах території України, здійснюється спеціалізованими державними, комунальними та приватними службами, а також рятувальними командами, що утворюються відповідно до законодавства.

Організація рятувальних команд і [порядок здійснення рятувальних заходів](#) визначаються Кабінетом Міністрів України.

Держава забезпечує захист законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України.

Стаття 14. Захист інтересів українських туристів за межами України

Держава гарантує захист законних прав та інтересів громадян України, які здійснюють туристичні подорожі за кордон.

У разі виникнення надзвичайних ситуацій держава вживає заходів щодо захисту інтересів українських туристів за межами України, у тому числі заходів для їх евакуації з країни тимчасового перебування.

Стаття 15. Фінансове забезпечення відповідальності туроператора та турагента

З метою забезпечення прав та законних інтересів громадян - споживачів туристичних послуг туроператор та турагент зобов'язані здійснити фінансове забезпечення своєї цивільної відповідальності (гарантією банку або іншої кредитної установи) перед туристами.

Туроператор для покриття своєї відповідальності за збитки, що можуть бути заподіяні туристу в разі виникнення обставин його неплатоспроможності чи внаслідок порушення процесу про визнання його банкрутом, які пов'язані з необхідністю покриття витрат туриста з його повернення в місце проживання (перебування), відшкодування вартості ненаданих послуг, передбачених договором, повинен надати підтвердження фінансового забезпечення своєї відповідальності (гарантію банку або іншої кредитної установи) перед туристом, в установленому порядку.

{Частина друга статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1276-VI від 16.04.2009](#)}

Турагент для покриття своєї відповідальності за збитки, що можуть бути заподіяні туристу в разі виникнення обставин його неплатоспроможності чи внаслідок порушення процесу про визнання його банкрутом, та які пов'язані з необхідністю відшкодування вартості ненаданих послуг, передбачених договором, повинен надати підтвердження фінансового забезпечення своєї відповідальності (гарантію банку або іншої кредитної установи) перед туристом, в установленому порядку.

Мінімальний розмір фінансового забезпечення туроператора має становити суму, еквівалентну не менше ніж 20000 євро. Розмір фінансового забезпечення туроператора, який надає послуги виключно з внутрішнього та в'їзного туризму, має становити суму, еквівалентну не менше ніж 10000 євро. Мінімальний розмір фінансового забезпечення турагента має становити суму, еквівалентну не менше ніж 2000 євро.

Будь-які суми, надання яких гарантується фінансовим забезпеченням цивільної відповідальності туроператора, використовуються виключно для задоволення вимог, що висуваються на підставі та за наявності обставин, зазначених у цій статті.

Відшкодування збитків, заподіяних туристу в разі виникнення обставин неплатоспроможності туроператора (турагента) чи внаслідок порушення процесу про визнання його банкрутом, здійснюється відповідною кредитною установою на підставі заяви туриста, договору на туристичне обслуговування (ваучера) та документів, що підтверджують невиконання туроператором (турагентом) договірних зобов'язань.

Стаття 16. Страхування туристів при здійсненні туристичних поїздок

Страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) є обов'язковим і забезпечується суб'єктами туристичної діяльності на основі угод із страховиками. Туристи вправі самостійно укладати договори на таке страхування. У цьому випадку вони зобов'язані завчасно підтвердити туроператору чи турагенту наявність належним чином укладеного договору страхування.

Договором страхування повинні передбачатися надання медичної допомоги туристам і відшкодування їх витрат при настанні страхового випадку безпосередньо в країні (місці) тимчасового перебування.

Інформація про умови обов'язкового страхування має бути доведена до відома туриста до укладення договору на туристичне обслуговування.

Обов'язкове (медичне та від нещасного випадку) страхування здійснюється один раз на весь період туристичної подорожі.

За вимогою туриста туроператор чи турагент забезпечують страхування інших ризиків, пов'язаних із здійсненням подорожі.

За бажанням туриста з ним може бути укладено угоду про страхування для покриття витрат, пов'язаних з анулюванням договору на туристичне обслуговування з ініціативи туриста, або угоду про страхування для покриття витрат, пов'язаних з передчасним поверненням до місця проживання при настанні нещасного випадку або хвороби.

{Частина шоста статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1276-VI від 16.04.2009](#)}

Компенсація шкоди, заподіяної життю чи здоров'ю туриста або його майну, проводиться у встановленому порядку.

Розділ IV ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 17. Ліцензування туристичної діяльності

З метою створення рівних можливостей суб'єктам туристичної діяльності на ринку туристичних послуг та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, захисту навколишнього природного середовища, підвищення рівня туристичного обслуговування здійснюється ліцензування туроператорської діяльності.

{Частина перша статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2608-VI від 19.10.2010](#)}

Суб'єкт підприємницької діяльності, який отримав ліцензію на туроператорську діяльність, має виключне право на надання послуг з оформлення документів для виїзду за межі України. Туроператор може здійснювати також і турагентську діяльність.

{Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2608-VI від 19.10.2010](#)}

Загальний розмір частки туроператора в статутних фондах інших туроператорів України не може перевищувати 20 відсотків їх статутних фондів.

Суб'єкт господарювання не має права у своїй назві використовувати слово "туроператор" без отримання ним ліцензії на здійснення туроператорської діяльності.

{Частина четверта статті 17 в редакції Закону [№ 2608-VI від 19.10.2010](#)}

Не може бути видана ліцензія на туроператорську діяльність суб'єкту підприємницької діяльності із назвою, тотожною назві іншого суб'єкта підприємницької діяльності, якому ліцензія видана раніше і інформація про нього внесена до відповідного реєстру.

{Частина п'ята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2608-VI від 19.10.2010](#)}

Стаття 18. Стандартизація у сфері туристичної діяльності

{Назва статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

Державна система стандартизації у сфері туристичної діяльності спрямована на:

захист інтересів споживачів і держави з питань безпеки туризму, життя і здоров'я громадян, охорони майна та довкілля;

класифікацію туристичних ресурсів України, забезпечення їх охорони, встановлення гранично припустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та довкілля;

підвищення якості товарів, робіт, послуг відповідно до потреб споживачів;

забезпечення безпеки об'єктів туристичних відвідувань з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій;

взаємозамінність та сумісність товарів, робіт, послуг, їх уніфікацію;

створення нормативної бази функціонування систем стандартизації і сертифікації товарів, робіт, послуг.

{Частина другу статті 18 виключено на підставі Закону [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

{Частина третю статті 18 виключено на підставі Закону [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

{Частина четверту статті 18 виключено на підставі Закону [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

Стаття 19. Встановлення категорій об'єктів туристичної інфраструктури

З метою підвищення рівня туристичного обслуговування, сприяння споживачам у свідомому виборі туристичних послуг, забезпечення рівних можливостей суб'єктам туристичної діяльності на ринку туристичних послуг, забезпечення захисту прав і законних інтересів, життя, здоров'я та майна громадян, підвищення рівня екологічної безпеки об'єктам туристичної інфраструктури присвоюються категорії якості та рівня обслуговування.

Встановлення об'єктам туристичної інфраструктури (готелям, іншим об'єктам, призначеним для надання послуг з розміщення, закладам харчування, курортним закладам тощо) відповідної категорії здійснюється за заявою його власника.

Види категорій об'єктів туристичної інфраструктури, порядок їх встановлення та зміни, а також [порядок доведення до споживачів інформації про вид об'єкта туристичної інфраструктури та про вид його категорії](#) визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Частина третя статті 19 в редакції Закону № 3679-VI від 08.07.2011}

Встановлення категорії об'єктів туристичної інфраструктури (готелів, інших об'єктів, призначених для надання послуг з розміщення, закладів харчування, курортних закладів тощо) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів, а об'єктів туристичної інфраструктури, розташованих на території Автономної Республіки Крим, - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань туризму.

{Статтю 19 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 639-VII від 10.10.2013}

Забороняється надавати послуги з розміщення без наявності свідоцтва про встановлення відповідної категорії.

{Статтю 19 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 639-VII від 10.10.2013}

Стаття 19¹. Інформування споживачів про умови надання туристичних послуг

Будь-яка інформація, надана туроператором (турагентом), повинна містити достовірні відомості про умови договору на туристичне обслуговування.

Інформація про умови надання туристичних послуг, яку туроператор (турагент) поширює до укладення договору на туристичне обслуговування, має доводитися у доступній, наочній формі, бути розбірливою, зрозумілою та містити відомості про:

1) місце надання туристичних послуг, програму туристичного обслуговування;

2) характеристику транспортних засобів, що здійснюють перевезення, зокрема їх вид і категорію;

3) характеристику готелів та інших об'єктів, призначених для надання послуг з тимчасового розміщення, у тому числі місце їх розташування, категорію, строки і порядок оплати готельного обслуговування;

{Пункт 3 частини другої статті 19¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-VIII від 15.01.2015}

4) види і способи забезпечення харчування під час туристичної подорожі;

5) мінімальну кількість туристів у групі, а також інформування туриста про те, що туристична подорож не відбудеться через недобір групи, не пізніше ніж за три дні до початку туристичної подорожі;

6) ціну туристичних послуг.

Туроператор (турагент) зобов'язаний додержуватися умов надання комплексу туристичних послуг, про які був поінформований споживач до укладення договору на туристичне обслуговування, крім випадків, коли про зміну таких умов повідомлено споживача до укладення договору або якщо зміни внесено на підставі угоди, укладеної між сторонами договору.

До укладення договору на туристичне обслуговування споживачеві туристичного продукту надається інформація про:

1) основні вимоги до оформлення в'їзних/виїзних документів (паспорт, дозвіл (віза) на в'їзд/виїзд до країни тимчасового перебування), у тому числі строк їх оформлення;

2) медичні застереження стосовно здійснення туристичної подорожі, зокрема протипоказання через певні захворювання, особливості фізичного стану (фізичні недоліки) і вік туристів, а також умови безпеки туристів у країні (місці) тимчасового перебування;

3) туроператора (турагента), його місцезнаходження, поштові реквізити, контактний телефон, наявність ліцензії на провадження туристичної діяльності та інші відомості відповідно до законодавства про захист прав споживачів;

{Пункт 3 частини четвертої статті 19¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-VIII від 15.01.2015}

4) керівника групи та засоби зв'язку з ним у разі здійснення туристичної подорожі за кордон чи перебування за кордоном неповнолітньої та/або малолітньої особи з метою встановлення законними представниками неповнолітньої або малолітньої особи прямого зв'язку з нею;

5) час та місце проміжних зупинок і транспортних сполучень та категорію місця, яке споживач займатиме в певному виді транспортного засобу;

6) види і тематику екскурсійного обслуговування, порядок здійснення зустрічей і провідів, супроводу туристів;

7) стан навколишнього природного середовища, санітарного та епідеміологічного благополуччя;

8) назву, адресу та контактний телефон представництв туроператора або організації (організацій), уповноваженої туроператором на прийняття скарг і претензій туристів, а також адреси і телефони дипломатичних установ України у країні (місці) тимчасового перебування або місцевих служб, до яких можна звернутися у разі виникнення труднощів під час туристичної подорожі;

9) порядок забезпечення туроператором обов'язкового та/або добровільного страхування туристів, розмір, порядок і умови виплати страхового відшкодування, а також можливість та умови добровільного страхування витрат, пов'язаних з розірванням договору на туристичне обслуговування за ініціативою туриста, страхування майна;

10) розмір фінансового забезпечення туроператора (турагента) на випадок його неплатоспроможності (банкрутства) та кредитну установу, яка надала таке забезпечення

{Закон доповнено статтею 19¹ згідно із Законом № 4385-VI від 09.02.2012}

Стаття 20. Договір на туристичне обслуговування

За договором на туристичне обслуговування одна сторона (туроператор, який укладає договір безпосередньо або через турагента) зобов'язується надати за замовленням іншої сторони (туриста) комплекс туристичних послуг (туристичний продукт), а турист зобов'язується оплатити його.

До договору на туристичне обслуговування застосовуються загальні положення договору про надання послуг, якщо інше не передбачено законом.

Договір на туристичне обслуговування укладається в письмовій чи електронній формі відповідно до закону.

У договорі на туристичне обслуговування зазначаються істотні умови договору:

1) строк перебування у місці надання туристичних послуг із зазначенням дат початку та закінчення туристичного обслуговування;

2) характеристика транспортних засобів, що здійснюють перевезення, зокрема їх вид і категорія, а також дата, час і місце відправлення та повернення (якщо перевезення входить до складу туристичного продукту);

3) готелі та інші аналогічні засоби розміщення, їх місце розташування, категорія, а також строк і порядок оплати готельного обслуговування;

{Пункт 3 частини четвертої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-VIII від 15.01.2015}

4) види і способи забезпечення харчування;

5) мінімальна кількість туристів у групі (у разі потреби) та у зв'язку з цим триденний строк інформування туриста про те, що туристична подорож не відбудеться через недобір групи;

6) програма туристичного обслуговування;

7) види екскурсійного обслуговування та інші послуги, включені до вартості туристичного продукту;

8) інші суб'єкти туристичної діяльності (їх місцезнаходження та реквізити), які надають туристичні послуги, включені до туристичного продукту;

9) страховик, що здійснює обов'язкове та/або добровільне страхування туристів за бажанням туриста, інших ризиків, пов'язаних з наданням туристичних послуг;

10) правила в'їзду до країни (місця) тимчасового перебування та перебування там;

11) вартість туристичного обслуговування і порядок оплати;

12) форма розрахунку.

Зміна ціни туристичного продукту після укладення договору на туристичне обслуговування допускається лише у разі необхідності врахування зміни тарифів на транспортні послуги, запровадження нових або підвищення діючих ставок податків і зборів та інших обов'язкових платежів, зміни курсу гривні до іноземної валюти, в якій виражена вартість туристичного продукту.

Зміна ціни туристичного продукту можлива не пізніше як за 20 днів до початку туристичної подорожі. При цьому збільшення ціни туристичного продукту не може перевищувати п'яти відсотків його початкової ціни. У разі якщо ціна туристичного продукту вища за початкову ціну на п'ять відсотків, турист має право відмовитися від виконання договору, а туроператор (турагент) зобов'язаний повернути йому раніше сплачену суму.

Кожна із сторін договору на туристичне обслуговування до початку туристичної подорожі може вимагати внесення змін до цього договору або його розірвання у зв'язку із зміною істотних умов договору та обставин, якими вони керувалися під час укладення договору, зокрема у разі:

1) погіршення умов туристичної подорожі, зміни її строків;

2) непередбаченого підвищення тарифів на транспортні послуги;

3) запровадження нових або підвищення діючих ставок податків і зборів, інших обов'язкових платежів;

4) істотної зміни курсу гривні до іноземної валюти, в якій виражена ціна туристичного продукту;

5) домовленості сторін.

Туроператор (турагент) зобов'язаний не пізніше як через один день з дня, коли йому стало відомо про зміну обставин, якими сторони керувалися під час укладення договору на туристичне обслуговування, та не пізніше як за три дні до початку туристичної подорожі повідомити туриста про таку зміну обставин з метою надання йому можливості відмовитися від виконання договору без відшкодування шкоди туроператору (турагенту) або внести зміни до договору, змінивши ціну туристичного обслуговування.

Туроператор або турагент вправі відмовитися від виконання договору лише за умови повного відшкодування замовникові збитків, підтверджених у встановленому порядку та заподіяних внаслідок розірвання договору, крім випадку, якщо це відбулося з вини туриста.

Турист вправі відмовитися від виконання договору на туристичне обслуговування до початку туристичної подорожі за умови відшкодування туроператору (турагенту) фактично здійснених ним документально підтверджених витрат, пов'язаних із відмовою.

Якщо під час виконання договору на туристичне обслуговування туроператор не в змозі надати значну частину туристичного продукту, щодо якого відповідно до договору на туристичне обслуговування сторони досягли згоди, туроператор повинен з метою продовження туристичного обслуговування вжити альтернативних заходів без покладення додаткових витрат на туриста, а в разі потреби відшкодувати йому різницю між запропонованими послугами і тими, які були надані. У разі неможливості здійснення таких заходів або відмови туриста від них туроператор зобов'язаний надати йому без додаткової оплати еквівалентний транспорт для повернення до місця відправлення або іншого місця, на яке погодився турист, а також відшкодувати вартість ненаданих туроператором туристичних послуг і виплатити компенсацію у розмірі, визначеному в договорі за домовленістю сторін.

Туроператор несе перед туристом відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору на туристичне обслуговування, крім випадків, якщо:

невиконання або неналежне виконання умов договору на туристичне обслуговування сталося з вини туриста;

невиконання або неналежне виконання умов договору на туристичне обслуговування сталося з вини третіх осіб, не пов'язаних з наданням послуг, зазначених у цьому договорі, та жодна із сторін про їх настання не знала і не могла знати заздалегідь;

невиконання або неналежне виконання умов договору на туристичне обслуговування сталося внаслідок настання форс-мажорних обставин або є результатом подій, які туроператор (турагент) та інші суб'єкти туристичної діяльності, які надають туристичні послуги, включені до туристичного продукту, не могли передбачити.

Договір на туристичне обслуговування може передбачати компенсацію у разі спричинення шкоди туристу невиконанням або неналежним виконанням туристичних послуг, включених до туристичного продукту, відповідно до міжнародних конвенцій, що регламентують надання таких послуг.

Права і обов'язки, відповідальність сторін та інші умови договору між туроператором і турагентом визначаються відповідно до загальних положень про агентський договір, якщо інше не передбачено договором, укладеним між ними, а також цим Законом.

Якість туристичних послуг має відповідати умовам договору на туристичне обслуговування, порядок і способи захисту порушених прав туристів визначаються [Законом України "Про захист прав споживачів"](#).

Відповідальність за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю та майну туриста, встановлюється законом, якщо договором на туристичне обслуговування не передбачена більша відповідальність туроператора.

{Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2608-VI від 19.10.2010](#); в редакції Закону [№ 4385-VI від 09.02.2012](#)}

Стаття 21. Договір на екскурсійне обслуговування

За договором на екскурсійне обслуговування одна сторона (суб'єкт, що здійснює туристичну діяльність) за встановлену договором плату зобов'язується надати за замовленням іншої сторони (екскурсанта) обслуговування, істотною частиною якого є послуги екскурсовода (гіда-перекладача) загальною тривалістю не більше 24 годин, які не включають у себе послуги з розміщенням.

Договір на екскурсійне обслуговування укладається за правилами, визначеними цивільним законодавством, у тому числі шляхом видачі ваучера.

Загальні положення про договір на надання послуг застосовуються до договору на екскурсійне обслуговування, якщо інше не передбачено законом та не суперечить суті зобов'язання.

Особа, яка надає екскурсійні послуги, зобов'язана до укладення договору на екскурсійне обслуговування надати екскурсанту необхідну і достовірну інформацію щодо екскурсійного обслуговування, його видів і особливостей, кваліфікації екскурсовода, про порядок і строки оплати екскурсійних послуг, а також надати екскурсанту на його прохання іншу інформацію з питань екскурсійного обслуговування.

Відповідальність сторін за невиконання, неналежне виконання зобов'язань відповідно до договору на екскурсійне обслуговування, порядок припинення договору на екскурсійне обслуговування визначаються відповідно до цивільного законодавства та законодавства з питань захисту прав споживачів.

Стаття 22. Договір на готельне обслуговування

За договором на готельне обслуговування одна сторона (готель або інший суб'єкт, що надає послуги з розміщення) зобов'язується за дорученням іншої сторони (проживаючого) надати послуги по тимчасовому проживанню (ночівлі) у спеціально обладнаному жилу приміщенні (номері), виконати або організувати виконання інших визначених договором на готельне обслуговування послуг, пов'язаних з тимчасовим проживанням, а проживаючий зобов'язується сплатити за ці послуги встановлену плату.

До послуг, пов'язаних з тимчасовим розміщенням, належать послуги з обслуговування жилого приміщення (номера), харчування (ресторанного обслуговування), із збереження майна і багажу проживаючого, а також інші послуги, надані залежно від категорії готелю.

До відносин за договором на готельне обслуговування застосовуються норми цивільного законодавства, цей Закон, законодавство з питань захисту прав споживачів та інші нормативно-правові акти, прийняті відповідно до них. Цей Закон застосовується при наданні готельного обслуговування в мотелях, будинках відпочинку, санаторіях, пансіонатах, а також інших місцях, призначених для розміщення громадян.

Готель або інший суб'єкт, що надає послуги з розміщення, зобов'язаний до укладення договору надати необхідну і достовірну інформацію про послуги з готельного обслуговування, їх види і особливості, про порядок і терміни оплати послуг готелю та надати проживаючому на його прохання інші пов'язані із договором і відповідним готельним обслуговуванням відомості, а також іншу інформацію, передбачену законодавством про захист прав споживачів.

Договір на готельне обслуговування укладається як шляхом укладення письмового договору, так і шляхом прийняття готелем заявки на бронювання за допомогою поштового, телефонного чи іншого зв'язку, що дозволяє достовірно встановити особу, від якої надходить заявка. У разі прийняття заявки договір на готельне обслуговування вважається укладеним з моменту отримання підтвердження готелю про прийняття замовлення та вказівки можливого початку надання готельного обслуговування з визначеного часу.

Відповідальність за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю чи майну проживаючого, визначається відповідно до цивільного законодавства, якщо договором на готельне обслуговування не передбачена підвищена відповідальність готелю.

Права й обов'язки, відповідальність сторін та інші умови договору між туроператором (турагентом) та готелем чи іншим суб'єктом, що надає послуги з розміщення, визначаються загальними положеннями про агентський договір, якщо інше не передбачено договором між ними та цим Законом.

Стаття 23. Ваучер

Ваучер - форма письмового договору на туристичне або на екскурсійне обслуговування, яка може використовуватися відповідно до цього Закону.

У договорі на туристичне обслуговування, укладеному шляхом видачі ваучера, мають міститися такі дані:

найменування та місцезнаходження суб'єкта туристичної діяльності, номер ліцензії на відповідний вид діяльності, юридична адреса;

{Абзац другий частини другої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

прізвище, ім'я (по батькові) туриста (при груповій поїздки прізвища, імена (по батькові) членів групи);

строки надання і види туристичних послуг, їх загальна вартість;

назва, адреса та номер телефону об'єкта розміщення, його тип та категорія, режим харчування;

розмір фінансового забезпечення відповідальності туроператора (турагента) або межі відповідальності суб'єкта туристичної діяльності за договором агентування;

інші дані, обумовлені характером угоди, складом групи тощо;

дата видачі ваучера.

{Частину третю статті 23 виключено на підставі Закону № 5316-VI від 02.10.2012}

Порядок оформлення ваучера та його використання затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів.

Стаття 24. Права та обов'язки суб'єктів туристичної діяльності

Суб'єкти туристичної діяльності мають право:

виробляти і реалізовувати туристичні послуги згідно із законодавством;

вносити пропозиції щодо охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, порядку використання;

вносити пропозиції щодо вдосконалення освітніх програм з професійного навчання в галузі туризму, підвищення рівня професійної підготовки працівників і фахівців у галузі туризму;

на встановлення об'єктам туристичної інфраструктури (готелям, іншим об'єктам, призначеним для надання послуг з розміщення, закладам харчування, курортним закладам тощо), власниками яких вони є, відповідної категорії;

на отримання в установленому порядку інформації, необхідної для здійснення їх діяльності, в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

брати в установленому порядку участь у розробці програм розвитку туризму та курортно-рекреаційної сфери;

визначати та оприлюднювати шляхом опублікування загальні умови типового (публічного) договору на надання туристичних послуг;

визначати мінімальну кількість туристів (екскурсантів) у групі;

на відшкодування збитків, заподіяних внаслідок незаконних рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб чи заподіяних суб'єктами туристичної діяльності.

Суб'єкти туристичної діяльності зобов'язані:

проводити діяльність у галузі туризму, яка підлягає ліцензуванню, лише за наявності ліцензій;

{Абзац третьої частини другої статті 24 виключено на підставі Закону [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

залучати до надання туристичних послуг осіб, які відповідають встановленим законодавством відповідним кваліфікаційним вимогам;

{Абзац четвертий частини другої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1193-VII від 09.04.2014](#)}

надавати туристам необхідну і достовірну інформацію про туристичні послуги, права, обов'язки та правила поведінки туристів (екскурсантів), умови страхування, порядок відшкодування завданих збитків, умови відмови від послуг, правила візового митного режиму, перетинання державного кордону та іншу інформацію, передбачену цим Законом;

надавати туристичні послуги в обсягах та в терміни, обумовлені договором;

виконувати вимоги закону щодо забезпечення безпеки туристів, охорони туристичних ресурсів України та довкілля;

вести облікову та іншу визначену законодавством документацію, надавати в установленому порядку бухгалтерську та статистичну звітність;

відшкодовувати в установленому порядку збитки, завдані туристам (екскурсантам), іншим особам та довкіллю.

Стаття 25. Права та обов'язки туристів і екскурсантів

Туристи і екскурсанти мають право на:

реалізацію закріплених [Конституцією України](#) прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб, захист і повагу людської гідності;

необхідну і достовірну інформацію про правила в'їзду до країни (місця) тимчасового перебування, а також виїзду з країни (місця) тимчасового перебування і перебування там, про звичаї місцевого населення, пам'ятки природи, історії, культури та інші об'єкти туристичного показу, що знаходяться під особливою охороною, стан навколишнього середовища;

інформацію про наявність ліцензії у суб'єкта, що здійснює підприємницьку діяльність у галузі туризму, інших документів, наявність яких передбачена законодавством;

{Абзац четвертий частини першої статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1193-VII від 09.04.2014](#), [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

отримання обов'язкової інформації, що передують укладенню договору;

отримання туристичних послуг, передбачених договором;

особисту безпеку, захист життя, здоров'я, прав споживача, а також майна;
 одержання відповідної медичної допомоги;
 відшкодування матеріальних і моральних збитків у разі невиконання або неналежного виконання умов договору;
 сприяння з боку органів державної влади України в одержанні правових та інших видів допомоги, а громадяни України також і за її межами;
 реалізацію інших прав.
 Туристи і екскурсанти зобов'язані:
 не порушувати права та законні інтереси інших осіб, вимоги законів, які діють на території країни перебування;
 виконувати митні, прикордонні, санітарні та інші правила;
 поважати політичний та соціальний устрій, традиції, звичаї, релігійні вірування країни (місця) перебування;
 зберігати довкілля, дбайливо ставитися до об'єктів природи та культурної спадщини в країні (місці) тимчасового перебування;
 дотримуватися умов і правил, передбачених договором про надання туристичних послуг;
 надавати персональну інформацію в обсязі, необхідному для реалізації туристичного продукту;
 дотримуватися під час подорожі правил особистої безпеки;
 відшкодувати збитки, завдані їх неправомірними діями.
 Виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством України та законодавством країни тимчасового перебування.

Розділ V

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ТА НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИЗМУ. ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Стаття 26. Професійна підготовка фахівців у галузі туризму

Професійна підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів у галузі туризму здійснюються державними, комунальними та приватними навчальними закладами в порядку, визначеному законодавством.

Підготовка окремих категорій фахівців туристичного супроводу (гідів-перекладачів, екскурсоловів, спортивних інструкторів, провідників тощо), які не потребують здобуття громадянами професійно-технічної або вищої освіти із здобуттям кваліфікації за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем, може здійснюватися у встановленому порядку юридичними чи фізичними особами.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, бере участь у підготовці навчальних планів і програм навчання фахівців у галузі туризму, їх професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації.

{Частина третя статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1193-VII від 09.04.2014](#)}

Стаття 27. Наукові дослідження розвитку туризму

Наукові дослідження розвитку туризму проводяться з метою:

наукового забезпечення державної політики в галузі туризму, прогнозування та визначення перспектив його розвитку;

встановлення методик класифікації та оцінки туристичних ресурсів, режиму їх охорони, збереження та відновлення, порядку використання;

обліку гранично припустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та довкілля;

розробки пропозицій щодо проектів державних цільових, регіональних та місцевих програм розвитку туризму, а також щодо визначення ліцензійних умов та переліку посад

фахівців туристичного супроводу, кваліфікаційних вимог щодо них, удосконалення професійної підготовки фахівців у сфері туристичної діяльності тощо.

Визначення пріоритетних напрямів, керівництво та координація наукових досліджень у галузі туризму належать до компетенції наукового центру розвитку туризму.

Положення про науковий центр розвитку туризму затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів.

Стаття 28. Об'єднання суб'єктів туристичної діяльності та неприбуткові організації в галузі туризму

Учасники відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, - юридичні особи та громадяни, які надають туристичні послуги, залежно від мети можуть утворювати об'єднання підприємств, що є юридичними особами чи без створення юридичних осіб, або вступати в такі об'єднання в порядку, визначеному [Господарським кодексом України](#) та іншими законами.

З метою реалізації та захисту своїх прав і законних інтересів у галузі туризму суб'єкти туристичної діяльності можуть створювати неприбуткові організації у сфері туристичної діяльності в порядку, визначеному [Цивільним кодексом України](#) або [Законом України "Про об'єднання громадян"](#) чи іншими законами.

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства з метою реалізації та захисту прав і законних інтересів можуть об'єднуватися в громадські організації туристичної спрямованості.

Неприбуткові організації в галузі туризму можуть спрямовувати свою діяльність на:

формування і поширення інформації про туристичні ресурси України;

підготовку пропозицій щодо розвитку туризму, курортно-рекреаційної сфери, охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, порядку використання;

популяризацію туризму і сприяння його розвитку;

розробку власних стандартів туристичного, готельного, екскурсійного та іншого обслуговування, схвалення кодексів ustalеної практики та правил професійної етики;

впровадження власних систем контролю якості здійснення туристичної діяльності;

пропонування для спільного використання юридичними особами та громадянами-підприємцями, що надають туристичні послуги, знаків для товарів і послуг;

вдосконалення освітніх програм з професійного навчання в галузі туризму, підвищення рівня професійної підготовки працівників і фахівців у галузі туризму;

саморегулювання в галузі туризму;

реалізацію та захист спільних прав і інтересів учасників туристичної діяльності;

вирішення інших завдань, що не суперечать законодавству України.

Громадські організації туристичної спрямованості можуть відповідно до закону представляти інтереси громадян - споживачів туристичних послуг.

Розділ VI

КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ТУРИЗМ

Стаття 29. Органи, уповноважені на здійснення контролю за діяльністю в галузі туризму

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи у випадках і в порядку, визначених законом, здійснюють контроль за додержанням вимог законодавства з питань туристичної діяльності, проводять перевірки якості надаваних (наданих) туристичних послуг, додержання ліцензійних умов, стандартів, норм і правил щодо здійснення туристичної діяльності та відповідно до закону накладають стягнення і вживають інших заходів за порушення законодавства в галузі туризму.

Стаття 30. Відповідальність за порушення законодавства в галузі туризму

Порушення законодавства в галузі туризму тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Порушеннями законодавства в галузі туризму є:

провадження туроператорської діяльності без отримання відповідної ліцензії або недодержання ліцензійних умов;

{Абзац другий частини другої статті 30 в редакції Закону [№ 1193-VII від 09.04.2014](#)}

залучення до надання туристичних послуг осіб, які не відповідають встановленим законодавством відповідним кваліфікаційним вимогам;

{Абзац третій частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1193-VII від 09.04.2014](#)}

{Абзац четвертий частини другої статті 30 виключено на підставі Закону [№ 124-VIII від 15.01.2015](#)}

ненадання, несвоєчасне надання або надання туристові інформації, що не відповідає дійсності;

порушення вимог стандартів, норм і правил у галузі туризму;

незаконне використання категорії об'єкта туристичної інфраструктури;

порушення умов договору між туристом і суб'єктом туристичної діяльності з надання туристичних послуг;

невиконання розпоряджень уповноважених органів та осіб про усунення порушень ліцензійних умов;

порушення правил щодо охорони чи використання об'єктів туристичної інфраструктури, знищення або пошкодження об'єктів відвідування;

створення перешкод уповноваженій на те законом посадовій чи службовій особі у здійсненні контролю за туристичною діяльністю, у проведенні перевірки якості надаваних (наданих) туристичних послуг або додержанні ліцензійних умов, стандартів, норм і правил щодо здійснення туристичної діяльності;

незаконне втручання у здійснення туристичної діяльності;

розголошення відомостей, що становлять конфіденційну або іншу охоронювану законом інформацію.

Законами може передбачатися відповідальність і за інші порушення у сфері туристичної діяльності.

Стаття 31. Відповідальність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб у галузі туристичної діяльності

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи у галузі туристичної діяльності за порушення законодавства несуть відповідальність згідно із законом.

Рішення, дії або бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб можуть бути оскаржені до суду в порядку, встановленому законом.

Шкода, заподіяна органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами фізичним чи юридичним особам під час виконання ними покладених на них обов'язків, підлягає відшкодуванню в порядку, встановленому законом.

Стаття 32. Цивільно-правова та інші види відповідальності суб'єктів туристичної діяльності

За неналежне виконання своїх зобов'язань туроператор, турагент, інші суб'єкти туристичної діяльності несуть майнову та іншу відповідальність, визначену в договорі відповідно до чинного законодавства.

Розмір майнової відповідальності туроператора, турагента чи іншого суб'єкта туристичної діяльності не може перевищувати фактично завданих замовнику збитків з їх вини.

Спори майнового характеру між суб'єктами туристичної діяльності та споживачами туристичних послуг вирішуються у встановленому порядку з дотриманням вимог цього Закону.

За порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності до суб'єктів господарювання органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та в порядку, встановленому законом, застосовують заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на припинення суб'єктом господарювання правопорушення та ліквідацію його наслідків.

Стаття 33. Відшкодування шкоди, завданої порушенням законодавства у галузі туристичної діяльності

Суб'єкт туристичної діяльності, який порушив законодавство в галузі туристичної діяльності при наданні туристичної послуги, що завдало шкоду, зобов'язаний відшкодувати туристу збитки у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі.

Заподіяна туристу моральна (немайнова) шкода, якою порушені його законні права, відшкодовується суб'єктом туристичної діяльності в порядку, встановленому законом.

Суб'єктам туристичної діяльності, яким заподіяна шкода юридичними чи фізичними особами внаслідок порушення ними законодавства в галузі туризму, збитки відшкодовуються відповідно до закону.

Стаття 34. Порядок розгляду спорів з питань надання туристичних послуг

Спори з питань надання туристичних послуг розглядаються у встановленому законом порядку третейськими судами та судами загальної юрисдикції.

Розділ VII

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Стаття 35. Міжнародні договори України в галузі туризму. Участь України в міжнародних туристичних організаціях

Правову основу міжнародного співробітництва в галузі туризму становлять міжнародні договори України, укладені відповідно до [Закону України](#) "Про міжнародні договори України".

Держава сприяє розширенню та зміцненню міжнародного співробітництва в галузі туризму на принципах і нормах, розроблених Всесвітньою туристською організацією (ВТО).

Органом державної влади, що забезпечує представництво і реалізацію інтересів України в галузі туризму у відносинах з іншими країнами та з міжнародними туристичними організаціями, є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, який у встановленому порядку бере участь в укладенні міжнародних договорів з питань туризму.

Україна бере участь у діяльності міжнародних туристичних організацій відповідно до міжнародно-правових зобов'язань України та статутних документів таких організацій.

Стаття 36. Представництва України в галузі туризму за межами України

З метою розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку та ефективного використання її туристичних ресурсів окремі повноваження з представництва інтересів України в галузі туризму за межами України покладаються на її торгові представництва.

За поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, Кабінет Міністрів України може відкривати за межами України туристичні представництва. Порядок створення, діяльності і ліквідації туристичних представництв визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України.

Стаття 37. Особливості здійснення діяльності в Україні іноземними суб'єктами туристичної діяльності

Юридичні особи, створені за законодавством інших держав, іноземці та особи без громадянства здійснюють туристичну діяльність на території України відповідно до міжнародних договорів України в порядку, визначеному законом.

Іноземні юридичні та фізичні особи можуть здійснювати туроператорську та турагентську діяльність шляхом утворення підприємств за законодавством України та отримання в установленому порядку ліцензії на здійснення туроператорської діяльності.

{Частина друга статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2608-VI від 19.10.2010](#)}

Туристичний супровід, що здійснюється на території України, може надаватися фахівцями туристичного супроводу, громадянами України та особами, які постійно проживають на території України, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Посередницька діяльність на території України з укладення договорів на туристичне обслуговування з іноземними суб'єктами туристичної діяльності не допускається. Така діяльність може здійснюватися лише через туроператорів, створених за законодавством України.

Угоди, укладені з порушенням вимог цієї статті, є недійсними.

Розділ VIII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2004 року.

2. До приведення законодавства у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Фізичні і юридичні особи, які отримали ліцензії на організацію іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму, екскурсійну діяльність до дня офіційного опублікування цього Закону, до 1 квітня 2004 року можуть безкоштовно на термін дії ліцензії старого зразка отримати ліцензію на провадження туроператорської чи турагентської діяльності за умови виконання вимог цього Закону та [Закону України](#) "Про ліцензування певних видів господарської діяльності".

4. Кабінету Міністрів України у місячний строк з дня набрання чинності цим Законом: підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

5. [Пункт 50 статті 9](#) Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 36, ст. 299; 2001 р., № 22, ст. 105) викласти в такій редакції:

"50) туроператорська та турагентська діяльність".